

การบริโภคอย่างยั่งยืน: แนวคิด นโยบายและแนวทางปฏิบัติเพื่อการพัฒนา อย่างยั่งยืน

Sustainable Consumption: Concepts, Policies, and Practices for Sustainable Development

สรายุทธ รัตมี

Sarayoot ratsamee

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

Faculty of Education, Khon Kaen University

E-mail: Sarayoot.r@kkumail.com

Received: 25 ธันวาคม 2567

Revised: 23 มีนาคม 2568

Accepted: 11 เมษายน 2568

บทคัดย่อ

การบริโภคอย่างยั่งยืนถือเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาอย่างยั่งยืนทั้งในระดับโลกและระดับประเทศ บทความนี้มุ่งสำรวจแนวคิด ทฤษฎี และองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับการบริโภคอย่างยั่งยืน มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานการณ์การบริโภคของประเทศไทย วิเคราะห์นโยบายและมาตรการส่งเสริมการบริโภคอย่างยั่งยืนจากต่างประเทศ และนำเสนอแนวทางกลยุทธ์ที่เหมาะสมสำหรับประเทศไทย โดยเชื่อมโยงแนวคิดการบริโภคกับการจัดการทรัพยากรที่กำหนดรูปแบบและพฤติกรรมกรรมการบริโภค ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อเสถียรภาพของเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมในระยะยาว ตามกรอบการพัฒนาอย่างยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติ ผลการศึกษาพบว่า ในปัจจุบันประเทศไทยกำลังเผชิญกับความท้าทายในการพัฒนาประเทศหลายด้าน เช่น มีการพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติอย่างมาก การใช้พลังงานอย่างไม่มีประสิทธิภาพ และการผลิตขยะในปริมาณสูง ประเทศไทยสามารถเรียนรู้จากกรณีศึกษาของประเทศที่ประสบความสำเร็จ เช่น ญี่ปุ่นและกลุ่มประเทศสแกนดิเนเวีย ซึ่งเน้นการพัฒนากลยุทธ์ที่ช่วยลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ควบคู่ไปกับการสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน แนวทางสำคัญ ได้แก่ การสนับสนุนเศรษฐกิจหมุนเวียน การลดการใช้พลาสติก และการพัฒนาพลังงานทดแทน ซึ่งแนวทางเหล่านี้สามารถนำมาปรับใช้ในบริบทของประเทศไทยผ่านการวิเคราะห์ความเหมาะสมของนโยบายและมาตรการที่เอื้อต่อการบริโภคอย่างยั่งยืน แม้ว่าประเทศไทยจะมีการส่งเสริมปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาอย่างต่อเนื่อง แต่มาตรการที่ใช้ในปัจจุบันยังคงมุ่งเน้นในระดับท้องถิ่นและภาคเกษตรกรรมเป็นหลัก ขณะที่แนวทางใหม่ เช่น การจัดการทรัพยากรหมุนเวียนในภาคอุตสาหกรรม และการพัฒนาเทคโนโลยีที่ลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม จำเป็นต้องได้รับการผลักดันมากขึ้นในระดับนโยบายและการปฏิบัติจริง เพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรมในการขับเคลื่อนความยั่งยืนของประเทศ ผ่านข้อเสนอเชิงนโยบายที่เน้นการเสริมสร้างโครงสร้างพื้นฐานด้านสิ่งแวดล้อม การสนับสนุนภาคธุรกิจและประชาชนผ่านมาตรการจูงใจ ความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชน ในการเปลี่ยนผ่านสู่พฤติกรรมกรรมการบริโภคที่มีความ

รับผิดชอบ การเปลี่ยนผ่านนี้จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อมีการ บูรณาการความร่วมมือทุกภาคส่วนอย่างมีประสิทธิภาพ บทความนี้เน้นย้ำถึงความจำเป็นที่ทุกภาคส่วนต้องมีส่วนร่วมในการปฏิบัติตามแนวทางที่ยั่งยืนเพื่อให้เกิดผลกระทบเชิงบวกต่ออนาคต

คำสำคัญ: การบริโภคอย่างยั่งยืน, เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน, พฤติกรรมการบริโภค, ยุทธศาสตร์การบริโภคอย่างยั่งยืน, ประเทศไทย

Abstract

Sustainable consumption is a critical factor in driving sustainable development at both global and national levels. This article aims to explore new concepts, theories, and knowledge on sustainable consumption. The objectives are to examine the current consumption situation in Thailand, analyze international policies and measures that promote sustainable consumption, and propose appropriate strategies for Thailand by linking consumption concepts with resource management to shape consumption patterns and behaviors. These patterns directly affect long-term economic, social, and environmental stability, aligning with the United Nations Sustainable Development Framework.

The study found that Thailand faces several development challenges, including heavy reliance on natural resources, inefficient energy use, and high levels of waste generation. Lessons can be drawn from countries such as Japan and the Scandinavian nations, which emphasize strategies that reduce environmental impacts while creating sustainable economic value. Key approaches include supporting the circular economy, reducing plastic use, and developing renewable energy. For Thailand, these approaches should be adapted through policy analysis and the implementation of measures that encourage sustainable consumption.

Although Thailand has consistently promoted the sufficiency economy philosophy, current efforts remain concentrated on the local and agricultural sectors. Meanwhile, new approaches—such as circular resource management in industry and the development of environmentally friendly technologies—require stronger promotion at both policy and practical levels to generate tangible results. This can be achieved by strengthening environmental infrastructure, providing incentives for businesses and citizens, and fostering collaboration among governments, the private sector, and the public to encourage responsible consumption behaviors. Such a transition is only possible through the effective integration of all sectors. This article underscores the need for collective engagement in sustainable practices to ensure a positive and resilient future.

Keywords: Sustainable Consumption, Sustainable Development Goals, Consumption Behavior, Strategy for Sustainable Consumption, Thailand

บทนำ

คำว่า “การบริโภค” หมายถึง กระบวนการที่บุคคลหรือกลุ่มบุคคลใช้ทรัพยากร สินค้า และบริการ เพื่อตอบสนองความต้องการในการดำรงชีวิต ทั้งในระดับบุคคลและสังคม มิติของการบริโภคในที่นี้ครอบคลุมทั้งพฤติกรรม การบริโภค ที่สะท้อนถึงรูปแบบและแนวโน้มของผู้บริโภค (Carroll, 2025) การกระทำที่นำไปสู่การใช้หรือสิ้นเปลือง ทรัพยากร ไม่ว่าจะเป็นการบริโภคสินค้าคงทน (Durable Goods) เช่น ยานพาหนะ อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ และ เครื่องใช้ไฟฟ้า หรือสินค้าที่ไม่คงทน (Non-Durable Goods) เช่น อาหาร เครื่องดื่ม และบรรจุภัณฑ์แบบใช้ครั้งเดียว จากทั้งการบริโภคทางตรง (Direct Consumption) เช่น การใช้พลังงานไฟฟ้าและน้ำในครัวเรือน และการบริโภค ทางอ้อม (Indirect Consumption) เช่น การใช้สินค้าที่ต้องอาศัยวัตถุดิบและพลังงานจากกระบวนการผลิต ซึ่งส่งผล กระทบต่อทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม การทำความเข้าใจมิติของการบริโภคเหล่านี้เป็นสิ่งสำคัญในการวิเคราะห์นโยบาย และแนวทางส่งเสริมการบริโภคอย่างยั่งยืนที่เหมาะสม ซึ่งในปัจจุบันแนวโน้มของการผลิตและการบริโภคอย่าง สิ้นเปลืองได้กลายเป็นหนึ่งในปัจจัยหลักที่ทำให้เกิดปัญหาสีเขียวทั่วโลก เช่น การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ อุณหภูมิเฉลี่ยที่เพิ่มสูงขึ้น และภัยธรรมชาติที่รุนแรงขึ้น ไม่เพียงส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศ แต่ยังทำให้เกิดการ ขาดแคลนทรัพยากรที่จำเป็น (Kanyama, Nässén, & Benders, 2021) เช่น น้ำสะอาดและพลังงาน โดยรายงานจาก คณะกรรมการระหว่างรัฐบาลว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC), 2021) ระบุว่า การลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกและการเพิ่มการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพใน ทุกภาคส่วน เป็นสิ่งจำเป็นเร่งด่วนเพื่อบรรเทาผลกระทบจากวิกฤตสิ่งแวดล้อม และจากรายงานขององค์การกองทุน สัตว์ป่าโลก (World Wide Fund for Nature, 2020) ระบุว่า การบริโภคที่เกินความสามารถของโลกได้เร่งการสูญเสีย ความหลากหลายทางชีวภาพและเพิ่มมลพิษในระบบนิเวศ เช่น ขยะพลาสติกในมหาสมุทร ซึ่งส่งผลกระทบต่อสิ่งมีชีวิต และสุขภาพของมนุษย์ ข้อมูลข้างต้นขององค์กรหลายแห่งได้ชี้ให้เห็นว่า พฤติกรรมการบริโภคเกินความจำเป็น เป็น สาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในมิติสังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม (United Nations Environment Programme, 2022) การที่มนุษย์บริโภคทรัพยากรธรรมชาติโดยไม่คิดถึงผลกระทบในระยะยาว ทำให้ต้องเผชิญกับ ความเสี่ยงที่จะสูญเสียทรัพยากรที่มีค่าและจำเป็นต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ในอนาคต และในบริบทของประเทศไทย ที่กำลังเผชิญกับปัญหาการบริโภคทรัพยากรธรรมชาติที่ไม่ยั่งยืน ซึ่งส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และ คุณภาพชีวิตของประชาชน ปัญหาสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการบริโภคไม่ยั่งยืนในประเทศไทยมีหลายประเด็นที่ต้องได้รับ การแก้ไขอย่างเร่งด่วน เช่น การใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างเกินขีดจำกัด การตัดไม้ทำลายป่าเพื่อการเกษตรและการ พัฒนาเมือง รวมถึงการจัดการขยะและของเสียจากการบริโภคที่ล้มเหลว จากข้อมูลของ ทุเดย์บีซีวี (2567) พบว่า ใน ปี 2566 ประเทศไทยผลิตขยะมูลฝอยชุมชนมากกว่า 26.95 ล้านตันต่อปี หรือเฉลี่ยประมาณ 73,840 ตัน/วัน โดยมี เพียงร้อยละ 30 เท่านั้นที่ได้รับการจัดการอย่างถูกวิธี และมีอัตราการรีไซเคิลเพียงร้อยละ 25 ขยะปริมาณมหาศาล เหล่านี้ก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมา ทั้งปัญหาการเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สุขอนามัย และ ยังเป็นภาระทางคลังของประเทศ ทำให้ประเทศไทยยังคงติดอันดับหนึ่งในสิบของประเทศที่ปล่อยขยะพลาสติกลงสู่ ทะเลมากที่สุดในโลก ซึ่งเป็นภัยคุกคามต่อสิ่งมีชีวิตทางทะเลและคุณภาพสิ่งแวดล้อมโดยรวม

จากปัญหาดังกล่าว การบริโภคอย่างยั่งยืนจึงกลายเป็นเครื่องมือสำคัญในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว และ เป็นหัวใจหลักในการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) คำว่า การบริโภค

อย่างยั่งยืน (Sustainable Consumption) เป็นรูปแบบของแนวคิดใหม่ที่มุ่งเน้นการใช้ทรัพยากรและพลังงานในลักษณะที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมและสามารถรักษาทรัพยากรไว้ใช้ในอนาคต แนวคิดนี้เน้นการบริโภคอย่างยั่งยืนมุ่งเน้นการลดการใช้ทรัพยากรที่ไม่สามารถฟื้นฟูได้ ลดปริมาณขยะ และเพิ่มประสิทธิภาพในการใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด (Jackson, 2009) นอกจากนี้ยังเกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมกรรมการบริโภคของประชาชนและการพัฒนากลยุทธ์ที่สนับสนุนให้เกิดการบริโภคที่คำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เช่น การเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ที่ผลิตด้วยกระบวนการที่ยั่งยืน หรือการลดการใช้วัสดุที่สร้างมลพิษ การบริโภคที่ยั่งยืนไม่ได้จำกัดอยู่เพียงการลดการใช้ทรัพยากรในระดับบุคคล แต่ยังครอบคลุมถึงการสนับสนุนระบบการผลิตที่ยั่งยืน เช่น การใช้วัตถุดิบที่สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ การพัฒนาพลังงานสะอาด เช่น พลังงานแสงอาทิตย์และพลังงานลม และการส่งเสริมการพัฒนานวัตกรรมที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ตัวอย่างเช่น แนวทางเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) ที่มุ่งลดของเสียและเพิ่มการใช้ทรัพยากรในระบบซ้ำหลายครั้ง นอกจากนี้ยังส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการเลือกผลิตภัณฑ์และบริการที่ยั่งยืน ซึ่งจะช่วยลดการใช้ทรัพยากรและลดขยะที่เกิดจากการบริโภค (Meadows, Rensders, & Meadows, 2004) เพื่อสร้างสมดุลระหว่างความต้องการของมนุษย์กับขีดความสามารถของธรรมชาติในการรองรับผลกระทบต่าง ๆ

หลายประเทศทั่วโลกในปัจจุบันได้พยายามส่งเสริมการบริโภคอย่างยั่งยืนและบางประเทศก็ประสบความสำเร็จในการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เช่น ประเทศญี่ปุ่นและกลุ่มประเทศสแกนดิเนเวีย ซึ่งได้ออกนโยบายที่ลดการใช้พลังงานฟอสซิล และส่งเสริมการใช้พลังงานหมุนเวียน พร้อมทั้งลดขยะพลาสติกและเพิ่มอัตราการใช้เคลือบ ประเทศเหล่านี้ได้พัฒนากลไกนโยบายที่เข้มแข็งเพื่อสนับสนุนการบริโภคที่ยั่งยืน เนื่องจากการออกกฎหมายควบคุมการใช้พลาสติก การสนับสนุนการผลิตสินค้าที่สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้ (Circular Economy) และการสร้างแรงจูงใจทางเศรษฐกิจเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมบริโภคที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เช่น ประเทศญี่ปุ่นสามารถลดการใช้ถุงพลาสติกลงได้มากกว่าร้อยละ 50 ภายในเวลาไม่ถึงทศวรรษหลังการออกกฎหมายควบคุมพลาสติก (Ishimura, 2022) ขณะที่กลุ่มประเทศสแกนดิเนเวีย เช่น สวีเดน มีอัตราการรีไซเคิลขยะมากกว่าร้อยละ 90 และมีการใช้พลังงานหมุนเวียนในระบบพลังงานเกือบร้อยละ 60 (ไทยพับลิก้า, 2567) ในทางตรงกันข้าม ประเทศไทยยังคงเผชิญกับความท้าทายในการบริโภคภายในประเทศ เนื่องจากการเติบโตทางเศรษฐกิจและการบริโภคที่เพิ่มขึ้น แม้จะมีความพยายามส่งเสริมปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (Philosophy of Sufficiency Economy) และการจัดการทรัพยากร เช่น การพัฒนาระบบรีไซเคิล การลดการใช้พลาสติก และการส่งเสริมการใช้พลังงานสะอาด มาใช้ในการแก้ไขปัญหาอย่างต่อเนื่อง แต่ยังไม่คงเพียงพอสำหรับการแก้ไขปัญหา เนื่องจากหลายโครงการยังต้องการการสนับสนุนจากภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชนในการร่วมมือกันเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทุกภาคส่วน การบริโภคและการพัฒนาในประเทศไทยเผชิญกับความท้าทายมาโดยตลอด การจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพจึงเป็นสิ่งจำเป็น เพื่อให้ประเทศไทยสามารถดำเนินไปได้อย่างต่อเนื่อง ดังนั้น การบริโภคอย่างยั่งยืนในประเทศไทยจำเป็นต้องเริ่มต้นจากการทำความเข้าใจ 1) สถานการณ์การบริโภคและความท้าทายของประเทศไทย ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญในการกำหนดแนวทางการแก้ปัญหา หลังจากนั้น 2) ศึกษานโยบายและมาตรการจากประเทศที่ประสบความสำเร็จ จะช่วยให้สามารถนำบทเรียนที่มีประสิทธิภาพมาปรับใช้ได้อย่างเหมาะสมถึงบริบทของประเทศไทย เมื่อได้ข้อมูลจากทั้งสองส่วนแล้ว จึงสามารถ 3) กำหนดกลยุทธ์ที่เหมาะสมในการส่งเสริมการบริโภคในประเทศไทย โดยอาศัยการบูรณาการนโยบาย มาตรการภาครัฐ และความร่วมมือจากภาคเอกชนและประชาชน เพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรมในการขับเคลื่อนการบริโภคอย่างยั่งยืนต่อไป

วิธีการศึกษาและรวบรวมข้อมูล

การศึกษานี้ใช้วิธีการศึกษาข้อมูลทุติยภูมิจากเอกสารทางวิชาการ รายงานขององค์กรระหว่างประเทศ นโยบายภาครัฐ และบทความวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริโภคอย่างยั่งยืน กระบวนการศึกษาเริ่มต้นด้วยการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการบริโภคอย่างยั่งยืน เพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์และจำแนกปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมผู้บริโภค รวมถึงปัจจัยทางสังคม เศรษฐกิจ และนโยบายที่เอื้อต่อการบริโภคที่ยั่งยืน โดยใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) แหล่งข้อมูลที่ใช้ศึกษา แบ่งออกเป็น 3 ประเภทหลัก ได้แก่ 1) เอกสารและรายงานจากองค์กรระหว่างประเทศ เช่น องค์การสหประชาชาติ (UN) องค์การเพื่อความร่วมมือและการพัฒนาทางเศรษฐกิจ (OECD) โครงการสิ่งแวดล้อมแห่งสหประชาชาติ (UN Environment Programme: UNEP) และธนาคารโลก (World Bank) ซึ่งเป็นแหล่งข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายและแนวทางการบริโภคอย่างยั่งยืนในระดับนานาชาติ 2) รายงานและนโยบายภาครัฐของประเทศไทย เช่น แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ยุทธศาสตร์ด้านสิ่งแวดล้อม และนโยบายส่งเสริมเศรษฐกิจหมุนเวียน เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างแนวทางปัจจุบันของประเทศไทยกับแนวปฏิบัติระดับสากล และพิจารณาปัจจัยที่อาจเอื้อต่อหรือเป็นอุปสรรคต่อการนำแนวทางดังกล่าวมาปรับใช้ 3) ข้อมูลจากเอกสารกรณีศึกษาขององค์กร เช่น องค์กรพัฒนาเอกชนที่มีบทบาทในการส่งเสริมการบริโภคอย่างยั่งยืน เช่น องค์กรกองทุนสัตว์ป่าโลกสากล (WWF) และองค์กรที่มีโครงการด้านการลดขยะและพลังงานสะอาดจากประเทศญี่ปุ่นและประเทศแถบสแกนดิเนเวีย และเชื่อมโยงข้อมูลที่ได้เข้ากับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติ เพื่อให้เห็นภาพรวมว่าการบริโภคอย่างยั่งยืนมีบทบาทอย่างไรต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมในระยะยาว จากแนวทางนี้จะช่วยให้สามารถวิเคราะห์ปัจจัยที่อาจสนับสนุนหรือเป็นอุปสรรคต่อการนำข้อเสนอเชิงกลยุทธ์ไปปรับใช้ในบริบทของประเทศไทย ทั้งมิติของนโยบาย โครงสร้างพื้นฐานและพฤติกรรมของผู้บริโภค

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการบริโภคอย่างยั่งยืน

การบริโภคอย่างยั่งยืน (Sustainable Consumption) เป็นการบริโภคที่พยายามตอบสนองความต้องการของมนุษย์ในปัจจุบัน โดยไม่ส่งผลกระทบต่อความสามารถในการตอบสนองความต้องการของมนุษย์ในอนาคต แนวคิดนี้มีความสำคัญเนื่องจากการบริโภคอย่างไม่ยั่งยืนทำให้ทรัพยากรธรรมชาติถูกใช้จนหมด และทำให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เป็นแนวคิดที่เกี่ยวข้องและเชื่อมโยงกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development) ที่มีเป้าหมายในการสร้างความสมดุลระหว่างการบริโภคกับการดูแลสิ่งแวดล้อม สามารถอธิบายได้ดังนี้

1. **ทฤษฎีการบริโภคอย่างยั่งยืน (Sustainable Consumption Theory)** มุ่งเน้นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้บริโภคที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม การบริโภคที่ยั่งยืน หมายถึง การลดการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ ลดการปล่อยมลพิษ และส่งเสริมให้ผู้บริโภคเลือกผลิตภัณฑ์ที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด (Haider, Shannon, & Moschis, 2022) การเปลี่ยนแปลงนี้สามารถทำได้ทั้งทางการศึกษาและการส่งเสริมแนวทางที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เช่น การใช้พลังงานทดแทน การเลือกใช้ผลิตภัณฑ์ที่รีไซเคิลได้ และการหลีกเลี่ยงการบริโภคสินค้าที่มีผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ การบริโภคอย่างยั่งยืนมีความเกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงในระดับสังคมและเศรษฐกิจ เช่น การปรับระบบการผลิตให้ยั่งยืน และการส่งเสริมการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ โดยไม่เพิ่มภาระให้กับสิ่งแวดล้อมในระยะยาว ประกอบด้วย

1.1 แนวคิด 3R เป็นหนึ่งในกลยุทธ์สำคัญในการลดผลกระทบจากการบริโภคที่ยั่งยืน ซึ่งมุ่งเน้นการใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุดและลดปริมาณขยะที่เกิดขึ้นในสังคม (Clark, 2018) ได้แก่ Reduce (ลดการใช้ทรัพยากร) การลดการใช้ทรัพยากรธรรมชาติหรือพลังงานที่ไม่จำเป็น เช่น การลดการใช้พลาสติกและการเลือกใช้สินค้าที่มีบรรจุภัณฑ์น้อยลง การเลือกใช้พลังงานสะอาดแทนพลังงานฟอสซิล เป็นต้น Reuse (ใช้ซ้ำ) การใช้ซ้ำของผลิตภัณฑ์หรือวัสดุที่มีอยู่ เพื่อยืดอายุการใช้งาน เช่น การใช้ภาชนะหรือถุงผ้าแทนการใช้พลาสติกหนึ่งครั้ง หรือการเลือกซื้อสินค้าที่สามารถใช้ซ้ำได้ และ Recycle (รีไซเคิล) การแปรรูปวัสดุหรือสินค้าที่หมดอายุการใช้งานให้กลับมาใช้ใหม่ เช่น การแปรรูปกระดาษหรือพลาสติกเพื่อผลิตสินค้าหรือวัสดุใหม่ แนวคิดนี้ไม่เพียงแต่ช่วยลดขยะและปริมาณการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ แต่ยังส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) ที่เน้นการใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุดและสามารถใช้งานได้หลายครั้งอีกด้วย (Manickam & Duraisamy, 2019)

1.2 การบริโภคที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม (Green Consumption) มีความสำคัญไม่เพียงแต่ในแง่ของการลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม แต่ยังมีประโยชน์ในด้านการประหยัดทรัพยากรและพลังงาน ในยุคที่ทรัพยากรธรรมชาติเริ่มขาดแคลนและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศมีผลกระทบต่อชีวิตประจำวัน (Peattie, 2010) การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมผู้บริโภคจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง การเลือกใช้ผลิตภัณฑ์ที่มีประสิทธิภาพในการใช้พลังงานและวัสดุสามารถลดการปล่อยมลพิษที่เกิดจากการผลิตสินค้าต่าง ๆ ซึ่งไม่เพียงแต่ช่วยลดการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ แต่ยังช่วยส่งเสริมการใช้พลังงานที่สะอาดและปลอดภัยมากขึ้น ตัวอย่างเช่น การเลือกใช้ผลิตภัณฑ์ที่มีการรับรองด้านการประหยัดพลังงาน (Energy Star) หรือการเลือกใช้พลังงานทดแทน เช่น พลังงานแสงอาทิตย์ นอกจากนี้ การบริโภคที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมยังช่วยลดปริมาณขยะที่ถูกทิ้งลงในธรรมชาติ ซึ่งสามารถลดผลกระทบที่เกิดจากการฝังกลบขยะและการสร้างมลพิษทางน้ำและอากาศ ตัวอย่างเช่น การเลือกผลิตภัณฑ์ที่บรรจุภัณฑ์สามารถย่อยสลายได้ หรือผลิตภัณฑ์ที่สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้ (Haba, Bredillet, & Dastane, 2023)

กล่าวได้ว่า แม้จะมีความแตกต่างกันในขอบเขต แต่แนวคิด “3R” และการบริโภคที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมสามารถเสริมสร้างกันและกันได้ การบริโภคที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมสามารถรวมกลยุทธ์ “3R” ในการเลือกผลิตภัณฑ์ที่สามารถรีไซเคิลได้ ใช้ซ้ำได้ หรือมีการใช้ทรัพยากรน้อยที่สุด ดังนั้น การประยุกต์ใช้แนวคิด “3R” จึงเป็นส่วนหนึ่งของการบริโภคที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืนและมีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม

2. กรอบแนวคิดของการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) ที่ได้รับการประกาศจากองค์การสหประชาชาติ ในปี 2015 นั้นมีเป้าหมายรวมทั้งหมด 17 ประการ ซึ่งครอบคลุมด้านต่าง ๆ ของการพัฒนาเพื่อสร้างสังคมที่ยั่งยืน ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เป้าหมายเหล่านี้มีความเกี่ยวข้องกับ การแก้ไขปัญหาทั่วโลก เช่น การลดความยากจน การส่งเสริมสุขภาพ การจัดการความหิวโหย การศึกษาที่มีคุณภาพ การต่อสู้กับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และการปกป้องทรัพยากรธรรมชาติ (ภาสกร บุญคุ้ม และรัตนา ด้วยดี, 2566) โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เป้าหมายที่ 12 (SDG 12) ซึ่งเกี่ยวข้องกับการผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืน (Responsible Consumption and Production) เป็นหนึ่งในเป้าหมายที่สำคัญในกรอบการพัฒนาที่ยั่งยืน เป้าหมายนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้กระบวนการผลิตและการบริโภคสามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีความรับผิดชอบต่อลดการใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่เกินความจำเป็น ลดของเสียที่เกิดจากการผลิตและการบริโภค และมีการจัดการขยะ

และสิ่งแวดล้อมที่ดี การบริหารจัดการกระบวนการผลิตและบริโภคที่ยั่งยืนจะช่วยลดผลกระทบจากการใช้ทรัพยากรที่เกินพอดี ซึ่งอาจทำให้เกิดการขาดแคลนทรัพยากรธรรมชาติในอนาคต (Raman, Lathabai, & Nedungadi, 2024)

การลดการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและการป้องกันการเกิดขยะเป็นส่วนสำคัญของเป้าหมายที่ 12 ที่มุ่งหมายให้การผลิตและการบริโภคสามารถดำเนินไปได้อย่างยั่งยืน ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดเจนคือ แนวทางการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) ซึ่งเน้นการผลิตสินค้าโดยคำนึงถึงการนำกลับมาใช้ใหม่ การลดของเสีย และการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ (Hales & Birdthistle, 2023) ตัวอย่างในระดับนานาชาติที่ได้มีการส่งเสริมการผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืน เช่น ประเทศญี่ปุ่น ซึ่งมีการพัฒนาเทคโนโลยีที่ช่วยลดการปล่อยมลพิษจากกระบวนการผลิต และส่งเสริมการใช้พลังงานทดแทน อาทิ พลังงานแสงอาทิตย์ รวมถึงการมีนโยบายการจัดการขยะที่มีประสิทธิภาพ โดยที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการคัดแยกขยะและนำมารีไซเคิล (Fuhrmann-Aoyagi, Miura, & Watanabe, 2024) เป็นต้น อย่างไรก็ตาม 17 เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนล้วนมีความสำคัญ ไม่ว่าจะขับเคลื่อนเป้าหมายใด จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องขับเคลื่อนร่วมกับเป้าหมายที่ 17 ทุนส่วนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนทุกเป้าหมาย (Ozili, 2022)

สำหรับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนที่ 12 สร้างหลักประกันให้มีรูปแบบการผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืน (SDG 12: Ensure sustainable consumption and production patterns) โครงการสิ่งแวดล้อมแห่งสหประชาชาติ (UN Environment Programme: UNEP) ได้ให้คำนิยามและหลักการพื้นฐานของการผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืนไว้ว่า การผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืน หมายถึง การดำเนินการแบบองค์รวมในทุก ๆ ด้าน เพื่อลดผลกระทบทางลบต่อสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นจากกระบวนการผลิตและการบริโภค ควบคู่ไปกับการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชนทุกคน โดยสามารถสรุปหลักการพื้นฐานของการผลิตและการบริโภคอย่างยั่งยืน ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 หลักการพื้นฐานของการผลิตและการบริโภคอย่างยั่งยืน

การพัฒนาคุณภาพชีวิต	การแยกการพัฒนา	การประยุกต์ใช้แนวคิด วัฏจักรชีวิต	การป้องกันการเกิด ผลกระทบ
การพัฒนาที่เน้นไม่ทำให้ สิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม มากขึ้น และไม่รบกวน ความต้องการใช้ทรัพยากร ของคนรุ่นต่อไป	การแยกการพัฒนาทาง เศรษฐกิจและความเสื่อม โทรมด้านสิ่งแวดล้อมออก จากกัน	คำนึงถึงผลกระทบในทุก ขั้นตอนของกระบวนการ ผลิตและการบริโภค	การป้องกันการเกิดผล กระทบย้อนกลับจากการ บริโภคที่เพิ่มขึ้น เมื่อไม่ ให้ความสำคัญกับการเพิ่ม ประสิทธิภาพ

ที่มา: แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 - 2570), (2565)

การขับเคลื่อนการผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืนในประเทศไทย

จากการศึกษา แผนขับเคลื่อนการผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืน พ.ศ. 2560 – 2579 ของประเทศไทย บนฐานของภาพอนาคตที่ประสงค์ พบว่า ประเทศไทยได้ดำเนินการภายใต้แนวคิด “สังคมเศรษฐกิจพอเพียงบนฐานนวัตกรรม” เพื่อเป็นทิศทางการขับเคลื่อนการดำเนินงานของประเทศไทยในระยะ 20 ปี ให้เกิดการปรับเปลี่ยนสังคมการผลิตและการบริโภคอย่างต่อเนื่อง ให้มีรูปแบบหรือคุณลักษณะในทิศทางตามความคาดหวังของโลกดังที่ได้กำหนด

ไว้ ตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน สอดคล้องกับบริบทการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ มุ่งสู่การใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพ คุ่มค่า และสมดุลกับฐานทรัพยากรของประเทศ ตามหลักการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของประเทศไทยตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ทิศทางการขับเคลื่อนการผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืนของประเทศไทย

ที่มา: แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 - 2570), (2565)

3. แนวคิดสิ่งแวดล้อม สังคม และธรรมาภิบาล (ESG) และพฤติกรรมผู้บริโภค

3.1 นิยามของ ESG และความเชื่อมโยงกับพฤติกรรมผู้บริโภค คำว่า ESG (Environmental, Social, and Governance) เป็นกรอบแนวคิดที่ใช้ในการประเมินความยั่งยืนขององค์กรโดยพิจารณาผลกระทบทั้งสามมิติ ได้แก่ 1) E (Environmental: สิ่งแวดล้อม) เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เช่น การลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก การใช้พลังงานหมุนเวียน การลดขยะและการส่งเสริมเศรษฐกิจหมุนเวียน 2) S (Social: สังคม) ครอบคลุมประเด็นเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อสังคม เช่น สิทธิมนุษยชน สิทธิแรงงาน ความเป็นธรรมในองค์กร การพัฒนาชุมชน และความปลอดภัยของผู้บริโภค และ 3) G (Governance: ธรรมาภิบาล) เกี่ยวข้องกับระบบการบริหารจัดการองค์กรที่โปร่งใส มีความรับผิดชอบต่อสังคมและคำนึงถึงผลประโยชน์ของผู้มีส่วนได้เสีย เช่น การต่อต้านคอร์รัปชัน การมีโครงสร้างการบริหารที่ดี และความซื่อสัตย์ทางธุรกิจ (จิราวัฒน์ แสงเป้า, ศุภสิทธิ์ จารุพัฒน์ หิรัญ และ สุภา ทองคง, 2566)

เมื่อนำแนวคิด ESG มาประยุกต์ใช้ในบริบทของพฤติกรรมผู้บริโภค (Consumer Behavior) แนวคิดนี้ช่วยกระตุ้นให้ผู้บริโภคตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าหรือบริการที่สอดคล้องกับหลักความยั่งยืน (Maier, Serena, & Julkovski, 2024) ตัวอย่างเช่น 1) ผู้บริโภคที่ให้ความสำคัญกับมิติสิ่งแวดล้อม (E) อาจเลือกซื้อสินค้าจากแบรนด์ที่ใช้วัสดุรีไซเคิลลดการปล่อยคาร์บอน หรือมีมาตรฐานด้านสิ่งแวดล้อม 2) ผู้บริโภคที่เน้นมิติทางสังคม (S) อาจสนับสนุนธุรกิจที่ปฏิบัติต่อแรงงานเป็นธรรม ไม่ใช้แรงงานเด็กและมีโครงการช่วยเหลือชุมชน และ 3) ผู้บริโภคที่ให้ความสำคัญกับธรรมาภิบาล (G) อาจเลือกสนับสนุนแบรนด์ที่มีความโปร่งใส ไม่มีประวัติการคอร์รัปชัน และมีการจัดการธุรกิจอย่างมีจริยธรรม

4. แนวโน้มโลก: เศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) เป็นแนวคิดที่กำลังได้รับความนิยมทั่วโลก โดยเฉพาะในประเทศที่พัฒนาแล้ว แนวคิดนี้เน้นการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ลดการใช้ทรัพยากรใหม่ ลดขยะ และลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม โดยมุ่งเน้นไปที่การออกแบบผลิตภัณฑ์ที่สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้และกระบวนการผลิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม (Geissdoerfer, Savaget, Bocken, & Hultink, 2017) เศรษฐกิจหมุนเวียนยังมุ่งเน้นการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพและลดการสูญเสียทรัพยากรผ่านการรีไซเคิลและการนำวัสดุที่ใช้แล้วกลับมาใช้ใหม่ เพื่อป้องกันการเกิดขยะและลดการใช้ทรัพยากรในกระบวนการผลิต ตัวอย่างของการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนคือ การผลิตสินค้าในรูปแบบที่สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้ เช่น การรีไซเคิลวัสดุจากอุตสาหกรรมต่าง ๆ การออกแบบผลิตภัณฑ์ที่สามารถใช้งานได้ยาวนานและสามารถซ่อมแซมได้ และการส่งเสริมการใช้วัสดุที่สามารถย่อยสลายได้ในธรรมชาติ เศรษฐกิจหมุนเวียนไม่เพียงแต่ช่วยลดการใช้ทรัพยากรธรรมชาติแต่ยังช่วยให้เศรษฐกิจเติบโตในทิศทางที่ยั่งยืน โดยการสร้างงานและลดปัญหาการขาดแคลนทรัพยากรในอนาคต

การวิเคราะห์สถานการณ์การบริโภคและความท้าทายของประเทศไทย

ประเทศไทยกำลังเผชิญกับหลายความท้าทายที่เกี่ยวข้องกับการบริโภคและการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งสะท้อนถึงความจำเป็นในการปรับพฤติกรรมทั้งในระดับบุคคล ภาคธุรกิจ และภาครัฐ เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนที่สามารถรักษาทรัพยากรธรรมชาติและระบบนิเวศในระยะยาว ความท้าทายเหล่านี้มีผลกระทบทั้งในระดับประเทศและระดับท้องถิ่น และมีความสำคัญต่อการแก้ปัญหาความยากจนและการขับเคลื่อนเศรษฐกิจที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมในประเทศไทย ดังนี้

1. การขาดแคลนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีความอุดมสมบูรณ์ทางทรัพยากรธรรมชาติ ทั้งป่าไม้ น้ำ และแหล่งทรัพยากรทางทะเล แต่ในช่วงหลายทศวรรษที่ผ่านมา ประเทศไทยได้ประสบปัญหาการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างเกินขีดความสามารถ และขาดการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการใช้ทรัพยากรน้ำและพลังงาน เช่น 1) การขาดแคลนน้ำ ประเทศไทยมีแหล่งน้ำจืดที่สำคัญในการเกษตรและการใช้ในชีวิตประจำวัน แต่การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและการใช้ทรัพยากรน้ำในอุตสาหกรรมเกษตรกรรมส่งผลให้เกิดความยากลำบากจากการขาดแคลนน้ำ โดยเฉพาะในช่วงฤดูแล้งที่มีการใช้ทรัพยากรน้ำอย่างหนัก ส่งผลให้เกิดปัญหาการขาดแคลนน้ำในหลายพื้นที่ (จิณณวัฒน์ รัตนโยธาสกุล และ จักรวาล สุขไมตรี, 2568) เช่น ภาคตะวันออกเฉิยงเหนือและภาคกลาง โดยเฉพาะในช่วง 30 ปีที่ผ่านมา ซึ่งส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนและศักยภาพในการพัฒนาท้องถิ่น 2) การสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพจากการเปลี่ยนแปลงการใช้

ที่ดิน เช่น การแผ้วถางป่าเพื่อการเกษตรและการพัฒนาเมือง ส่งผลให้เกิดการสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพอย่างรวดเร็ว ป่าธรรมชาติที่เป็นแหล่งชีวิตของสัตว์และพืชชนิดต่าง ๆ ถูกทำลาย ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศน์และทำให้ประเทศต้องเผชิญกับภัยธรรมชาติ เช่น น้ำท่วม ดินถล่ม และปัญหาคุณภาพอากาศ จำนวนประชากรสิ่งมีชีวิตในธรรมชาติลดลงและสิ่งมีชีวิตบางชนิดสูญพันธุ์ (ชนินภาส ชนลักษ์ดาว, วฤชา ประจักษ์ศักดิ์, รัชมี แสงศิริมงคลยิ่ง และ ธัชชา รัมมะศักดิ์, 2567) สิ่งเหล่านี้ล้วนเกิดจากการผลิตและการบริโภคเกินความจำเป็น

2. การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและวิถีชีวิต ประเทศไทยได้มีการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างรวดเร็วในช่วงหลายทศวรรษที่ผ่านมา ทำให้เกิดการบริโภคที่สูงขึ้นและผลักดันให้เกิดการใช้ทรัพยากรอย่างหนักเพื่อรองรับความต้องการของตลาดโลกและท้องถิ่น อาทิ 1) การเพิ่มขึ้นของการบริโภคสินค้าพลาสติก ในประเทศที่มีการพัฒนาเศรษฐกิจเช่นประเทศไทย การบริโภคสินค้าที่ใช้ครั้งเดียวทิ้ง เช่น ขวดพลาสติก บรรจุภัณฑ์อาหาร และถุงพลาสติก เป็นปัญหาหลักที่ทำให้เกิดมลพิษในสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะในแหล่งน้ำและทะเล (UNEP, 2020) ขยะพลาสติกที่ไม่ได้รับการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพส่งผลกระทบอย่างมากต่อระบบนิเวศน์ในทะเลและชายฝั่ง โดยทำให้เกิดมลพิษและสัตว์ทะเลได้รับผลกระทบจากการกินหรือพันกับขยะพลาสติก 2) การใช้ทรัพยากรในอุตสาหกรรม การพัฒนาอุตสาหกรรมและการเกษตรทำให้ประเทศไทยต้องใช้ทรัพยากรจำนวนมาก โดยเฉพาะในภาคการผลิตที่ใช้พลังงานและวัสดุจากธรรมชาติอย่างหนัก เช่น การผลิตปิโตรเคมีและการแปรรูปอาหาร การที่ประเทศไทยพึ่งพาอุตสาหกรรมหนักและการเกษตรแบบดั้งเดิมที่ใช้สารเคมีและปุ๋ยเคมีทำให้เกิดการทำลายสิ่งแวดล้อมในหลายพื้นที่ เช่น การปนเปื้อนของสารเคมีในแหล่งน้ำและดิน ปัญหาการขยายตัวของภาคอุตสาหกรรมส่งผลต่อการนำทรัพยากรมาใช้ในกระบวนการผลิต เกิดผลเสียต่อการตกค้างของกากของเสียที่บำบัดแล้วและยังไม่ผ่านกระบวนการบำบัดเพิ่มสูงขึ้นทุก ๆ ปี (นันทวุฒิ จำปางาม, 2561)

3. การขาดโครงสร้างพื้นฐานและการสนับสนุนจากภาครัฐ แม้ประเทศไทยจะมีการริเริ่มนโยบายในการส่งเสริมการบริโภคอย่างยั่งยืน แต่ยังคงขาดการบูรณาการในระดับท้องถิ่นและการบังคับใช้กฎหมายที่มีประสิทธิภาพ อาทิ 1) การขาดระบบรีไซเคิลที่มีประสิทธิภาพ ประเทศไทยยังขาดโครงสร้างพื้นฐานที่สามารถรองรับการรีไซเคิลและจัดการขยะอย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้ขยะจำนวนมากถูกทิ้งในหลุมฝังกลบหรือทิ้งลงทะเลซึ่งสร้างปัญหามลพิษต่อสิ่งแวดล้อม แม้ว่าจะมีโครงการและกฎหมายบางประการในการลดขยะพลาสติก แต่การบังคับใช้กฎหมายในบางพื้นที่ยังไม่เข้มงวดและขาดการสนับสนุนจากภาครัฐและประชาชน (Deuja et al., 2024) 2) การขาดนโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับพลังงานสะอาด แม้ประเทศไทยมีศักยภาพในการพัฒนาพลังงานสะอาด เช่น พลังงานแสงอาทิตย์และพลังงานลม แต่การส่งเสริมการใช้พลังงานสะอาดในภาคอุตสาหกรรมและภาคครัวเรือนยังขาดการสนับสนุนจากภาครัฐ (Suwattana Kahintapongs, 2020) เช่น การให้สิทธิประโยชน์ทางภาษี หรือการให้เงินสนับสนุนในโครงการที่ใช้พลังงานสะอาด

4. ผลกระทบจากการเกษตรและอุตสาหกรรม การเกษตรในประเทศไทยยังใช้วิธีการผลิตที่ไม่ยั่งยืน โดยเฉพาะการใช้สารเคมีในการเกษตรที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม อาทิ 1) การใช้สารเคมีในเกษตรกรรม การใช้ปุ๋ยเคมีและยาฆ่าแมลงในเกษตรกรรมส่งผลกระทบต่อคุณภาพของดิน น้ำ และอากาศ ปัญหานี้ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศในเกษตรกรรม และทำให้เกิดปัญหาสุขภาพต่อประชาชนในพื้นที่เกษตรกรรม (Chestapan Jaipiam, 2024) การลดการใช้สารเคมีและการส่งเสริมเกษตรกรรมยั่งยืนจึงเป็นสิ่งสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาอย่างยั่งยืน 2) การผลิตในภาคอุตสาหกรรม โดยอุตสาหกรรมในประเทศไทยส่วนใหญ่ยังคงพึ่งพาการใช้พลังงานจากเชื้อเพลิงฟอสซิล ส่งผลให้เกิดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกในปริมาณมาก (Somchint Pilouk & Thammarat Koottatep, 2017) แม้ว่าได้มีการพัฒนาเทคโนโลยีที่ช่วยลดการปล่อยมลพิษ แต่การใช้พลังงานที่สะอาดและการพัฒนานวัตกรรมยังคงเป็นความท้าทายสำคัญ

5. การปรับตัวทางสังคมและวัฒนธรรม การปรับตัวในการบริโภคอย่างยั่งยืนในประเทศไทยยังเป็นเรื่องท้าทาย เนื่องจากสังคมไทยมักให้ความสำคัญกับการบริโภคที่สะดวกสบายและคุ้มค่า เช่น การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมบริโภค โดยพฤติกรรมบริโภคของประชาชนไทยยังคงเน้นไปที่การเลือกสินค้าที่มีราคาถูกและสะดวกสบาย โดยไม่คำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม (ปภาภรณ์ ไชยหาญชาญชัย และสรารุณ อนันตชาติ, 2564) การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมบริโภคในระยะยาวจึงเป็นสิ่งท้าทาย โดยเฉพาะในการส่งเสริมการใช้สินค้าที่สามารถรีไซเคิลได้ หรือผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

6. ปัญหาด้านโครงสร้างพื้นฐาน เป็นความท้าทายในการนำแนวทางการบริโภคอย่างยั่งยืนไปปรับใช้ในประเทศไทย คือ การขาดแคลนโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับการสนับสนุนการเปลี่ยนผ่านไปสู่พฤติกรรมบริโภคอย่างยั่งยืน (ธนิกันต์ ศรีจันทร์ และ เสาวลักษณ์ โกศลกิตติธัมพร, 2566) ตัวอย่างที่เด่นชัด ได้แก่ ระบบการจัดการขยะที่ยังไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ ส่วนที่เหลือถูกกำจัดโดยการฝังกลบหรือปล่อยลงสู่แหล่งน้ำและสิ่งแวดล้อม ซึ่งสร้างผลกระทบต่อทั้งระบบนิเวศและคุณภาพชีวิตของประชาชน (UNEP, 2024) นอกจากนี้ โครงสร้างพื้นฐานด้านการขนส่งมวลชนยังไม่ครอบคลุมทั่วประเทศ ส่งผลให้ประชาชนยังคงพึ่งพาการใช้ยานพาหนะส่วนบุคคลเป็นหลัก ซึ่งก่อให้เกิดการใช้พลังงานฟอสซิลและปล่อยก๊าซเรือนกระจกในปริมาณมาก สถานการณ์นี้สะท้อนถึงความจำเป็นในการขยายเครือข่ายการขนส่งมวลชน เช่น รถไฟฟ้าและรถโดยสารพลังงานสะอาด เพื่อสนับสนุนการเดินทางที่ยั่งยืน อีกตัวอย่างหนึ่งคือการขาดแคลนโครงสร้างพื้นฐานสำหรับการผลิตและการใช้พลังงานหมุนเวียน เช่น โซลาร์เซลล์หรือฟาร์มพลังงานลม แม้ว่าประเทศไทยจะมีนโยบายส่งเสริมพลังงานหมุนเวียน แต่การลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานด้านนี้ยังคงอยู่ในระดับต่ำเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศอื่น ๆ ในภูมิภาคเดียวกัน (International Renewable Energy Agency (IRENA), 2024) เพื่อแก้ไขปัญหาโครงสร้างพื้นฐานเหล่านี้ ประเทศไทยจำเป็นต้องเร่งดำเนินการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่เกี่ยวข้อง รวมถึงสนับสนุนการลงทุนจากทั้งภาครัฐและเอกชนผ่านมาตรการจูงใจ เช่น สิทธิประโยชน์ทางภาษี สำหรับโครงการที่เกี่ยวข้องกับความยั่งยืน และการผลักดันนโยบายที่เอื้อต่อการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2566)

7. ข้อจำกัดด้านงบประมาณในประเทศไทย มีผลต่อการนำแนวทางการบริโภคอย่างยั่งยืนไปปฏิบัติ ประเทศไทยต้องเผชิญกับการจำกัดงบประมาณในการสนับสนุนโครงการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน

โดยเฉพาะในด้านการส่งเสริมการใช้พลังงานหมุนเวียน การจัดการขยะพลาสติก และการพัฒนาเทคโนโลยีที่ลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม (Naseemullah, 2023) ที่ผ่านมามีประเทศไทยได้ประกาศแผนงานเศรษฐกิจพอเพียงและการพัฒนาอย่างยั่งยืน ซึ่งต้องการการลงทุนทั้งจากภาครัฐและเอกชน แต่ภาครัฐยังคงเผชิญกับการจำกัดงบประมาณที่ไม่สามารถรองรับการดำเนินโครงการในระยะยาวได้ครบถ้วน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงที่ประเทศกำลังเผชิญกับผลกระทบจากวิกฤตเศรษฐกิจและการระบาดของโรคโควิด-19 ที่ส่งผลให้มีการลดลงของรายได้ภาษีและการลงทุนจากภาคเอกชน (ธนิกันต์ ศรีจันทร์ และ เสาวลักษณ์ โกศลกิตติธัมพร, 2566) นอกจากนี้ งบประมาณที่จำกัดยังส่งผลให้ไม่สามารถดำเนินโครงการที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมเศรษฐกิจหมุนเวียนและการสร้างโครงสร้างพื้นฐานที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมได้อย่างเต็มที่ ซึ่งขัดขวางการพัฒนาเทคโนโลยีที่สามารถลดการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมได้ (The World Bank, 2024) การขาดแคลนงบประมาณนี้จำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนจากทุกภาคส่วน รวมถึงการสร้างแรงจูงใจให้ภาคเอกชนร่วมลงทุนในโครงการที่เกี่ยวข้องกับความยั่งยืนในระยะยาว

8. พฤติกรรมของผู้บริโภคในประเทศไทย เป็นอุปสรรคในการนำแนวทางการบริโภคอย่างยั่งยืนไปปรับใช้ในระดับชาติ เนื่องจากหลายส่วนของประชาชนยังมีทัศนคติที่ไม่สนับสนุนหรือไม่เข้าใจถึงความสำคัญของการบริโภคที่ยั่งยืน การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมผู้บริโภคในประเทศไทยจึงเป็นเรื่องที่ท้าทาย เนื่องจากการบริโภคในปัจจุบันยังคงเน้นการใช้สินค้าที่สะดวกและราคาถูก โดยไม่คำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ (Sargin & Dursun, 2023) พบว่า ผู้บริโภคในประเทศไทยยังคงมีการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ที่ไม่คำนึงถึงการจัดการขยะหรือการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การใช้พลาสติกแบบใช้ครั้งเดียวและการซื้ออาหารที่มีบรรจุภัณฑ์พลาสติกจำนวนมาก สาเหตุส่วนหนึ่งมาจากการขาดการศึกษาหรือการส่งเสริมให้ผู้บริโภครับรู้ถึงความสำคัญของการลดการใช้ทรัพยากรและการรีไซเคิล นอกจากนี้ ยังมีการศึกษาที่ชี้ให้เห็นถึงการขาดแรงจูงใจในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมจากภาครัฐและเอกชน ผู้บริโภคบางส่วนไม่เห็นความจำเป็นที่จะต้องเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการบริโภคจนกว่าจะได้รับการสนับสนุนจากมาตรการที่มีประสิทธิภาพ (Syed, Acquaye, Khalfan, Obuobisa-Darko, & Yamoah, 2024) เช่น การจัดตั้งโครงการที่ส่งเสริมการบริโภคที่ยั่งยืนและการให้ข้อมูลที่เหมาะสมเกี่ยวกับผลกระทบของพฤติกรรมการบริโภคที่ยั่งยืน

เมื่อพิจารณาพฤติกรรมการบริโภคของคนไทยในปัจจุบัน มณฑล กปิลกาญจน์ (2567) ได้อธิบายว่า ในกลุ่มผู้มีรายได้น้อยหรือรายได้น้อยไม่เข้มแข็งที่ต้องระมัดระวังในการใช้จ่ายมีพฤติกรรมที่ผู้บริโภคไปซื้อสินค้าบ่อยครั้งมากขึ้น แต่จำนวนสินค้าหรือยอดใช้จ่ายต่อใบเสร็จลดลง โดยเฉพาะพฤติกรรมการซื้อออนไลน์ พบว่า Generation Z (Gen Z) ซื้อสินค้าบ่อยและมีแนวโน้มที่จะซื้อผ่านช่องทางนี้มากขึ้น แต่สินค้าที่ซื้อราคาที่ไม่แพง โดยส่วนใหญ่ยอดรวมการซื้อสินค้าเฉลี่ยอยู่ไม่เกิน 1,000 บาท/เดือน ขณะที่ Generation อื่นที่มีอายุมากกว่า อาจซื้อสินค้าไม่บ่อยเท่า แต่ยอดรวมเฉลี่ยต่อเดือนที่สูงกว่า โดยมีข้อสังเกตพฤติกรรมการซื้อที่แตกต่างกันอย่างชัดเจน ซึ่ง Gen Z นิยมซื้อผ่านโซเชียลคอมเมอร์ซ (Social Commerce) ที่เป็นการขายสินค้าและบริการผ่านโซเชียลมีเดีย (Social Media) โดยตรง เช่น TikTok Facebook และ Instagram ซึ่งเป็นช่องทางที่ตอบโจทย์รสนิยมการบริโภคของกลุ่มนี้ ที่เน้นการได้รับประสบการณ์ที่เชื่อมโยงกับคุณค่าของผู้บริโภคมากกว่าการได้รับคุณค่าพื้นฐานทั่วไปของสินค้าและบริการ ซึ่งโซเชียลคอมเมอร์ซเป็นการค้าที่มอบประสบการณ์ด้านความบันเทิงเพื่อสร้างความสุขให้ผู้บริโภคเพิ่มเติม (Shoppertainment) ขณะที่ Gen อื่นจะเน้นไปที่คุณค่าและคุณภาพของสินค้าและบริการที่จับต้องได้ (สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์

การค้า, 2567) การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมกรรมการบริโภคจึงต้องการการร่วมมือ เพื่อเสริมสร้างความตระหนักรู้และสร้างแรงจูงใจให้ผู้บริโภคปรับเปลี่ยนพฤติกรรม

9. ปัจจัยด้านนโยบายและการบริหารจัดการ การพัฒนานโยบายที่มีประสิทธิภาพและการบริหารจัดการที่ดีเป็นปัจจัยสำคัญในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้บริโภคและส่งเสริมการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน อย่างไรก็ตาม การบริหารจัดการและการดำเนินนโยบายในระดับประเทศยังคงเผชิญกับความท้าทายต่าง ๆ เช่น การขาดความร่วมมือที่แท้จริงระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชน ซึ่งส่งผลให้การดำเนินการตามนโยบายไม่สามารถบรรลุเป้าหมายได้อย่างเต็มที่ นอกจากนี้ การขาดแคลนการลงทุนในโครงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่รองรับการเปลี่ยนแปลงสู่การบริโภคอย่างยั่งยืนก็เป็นปัญหาที่ต้องให้ความสำคัญ (UNEP, 2022) การนำแนวทางการบริโภคอย่างยั่งยืนไปใช้ในระดับประเทศไทยต้องการการสนับสนุนจากรัฐบาลในการสร้างกรอบนโยบายที่แข็งแกร่งและมีประสิทธิภาพ เช่น การส่งเสริมเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) การจัดการขยะที่มีประสิทธิภาพ รวมถึงการสร้างแรงจูงใจให้กับภาคเอกชนและประชาชนผ่านมาตรการจูงใจต่าง ๆ เช่น สิทธิประโยชน์ทางภาษี (IRENA, 2024) การบริหารจัดการที่ดีสามารถช่วยให้ประเทศสามารถบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) โดยเฉพาะเป้าหมายที่ 12 ในการผลิตและบริโภคอย่างยั่งยืน และต้องการความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชนในการสร้างกลไกและโครงสร้างพื้นฐานที่จะส่งเสริมพฤติกรรมที่ยั่งยืนในระดับสากล (UNEP, 2022) การพัฒนาแนวทางการบริโภคอย่างยั่งยืนจึงต้องการการดำเนินงานที่มีความร่วมมือจากทุกภาคส่วน โดยเน้นการสร้างความรู้และเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการลดผลกระทบจากการบริโภคที่ไม่ยั่งยืนในระยะยาว (ปรเมธี วิมลศิริ, 2560)

10. การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและสังคม เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ส่งผลกระทบต่ออย่างลึกซึ้งต่อพฤติกรรมผู้บริโภคของประชาชนและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในระดับประเทศ (Sesini, Castiglioni, & Lozza, 2020) ทั้งนี้ การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีที่มีความก้าวหน้ารวดเร็วอาจกระตุ้นให้เกิดการใช้ทรัพยากรและพลังงานในระดับที่มากขึ้นไป ซึ่งเป็นการขัดแย้งกับแนวทางการบริโภคอย่างยั่งยืนที่ต้องการลดการใช้ทรัพยากรอย่างสิ้นเปลืองและลดการสร้างขยะและมลพิษที่เป็นอันตรายต่อสิ่งแวดล้อม เช่น เทคโนโลยีใหม่ ๆ ในการผลิตสินค้าอาจช่วยลดต้นทุนการผลิตได้ อย่างการเกษตรอัจฉริยะ (Smart Agriculture) ที่ใช้ระบบ IoT (Internet of Things) และการเก็บข้อมูลเพื่อเพิ่มผลผลิตและลดการใช้ทรัพยากร (Choudhary, Guha, Pau, & Mishra., 2025) แต่ในขณะเดียวกันก็อาจกระตุ้นให้เกิดการผลิตสินค้าที่ไม่ยั่งยืนและมีผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมมากขึ้นได้ อีกตัวอย่างหนึ่งคือ การเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างประชากร โดยเฉพาะการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุในประเทศไทย ซึ่งเพิ่มจำนวนขึ้นอย่างรวดเร็ว ในขณะที่การบริโภคสินค้าที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ เช่น สินค้าสุขภาพหรือผลิตภัณฑ์ที่ช่วยเสริมสร้างคุณภาพชีวิตอาจเป็นโอกาสในการส่งเสริมการบริโภคที่ยั่งยืน แต่ก็เป็นความท้าทายในการออกแบบผลิตภัณฑ์และบริการที่เหมาะสมกับกลุ่มประชากรนี้ โดยที่คำนึงถึงการลดการใช้ทรัพยากรและส่งเสริมความยั่งยืนในทุกด้าน การให้ความรู้เกี่ยวกับการบริโภคเป็นอีกหนึ่งความท้าทายในประเทศไทย เนื่องจากยังมีประชาชนจำนวนไม่น้อยที่ขาดความรู้และความเข้าใจในเรื่องการเลือกบริโภคสินค้าที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมหรือการลดขยะในชีวิตประจำวัน ในขณะที่ภาครัฐและองค์กรเอกชนยังต้องร่วมมือกันในการให้ข้อมูลและสร้างความตระหนักรู้ให้กับประชาชน รวมทั้งมีการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมา

ใช้ในการส่งเสริมการบริโภค เช่น การใช้แอปพลิเคชันหรือแพลตฟอร์มออนไลน์เพื่อช่วยให้ผู้บริโภคสามารถติดตามและเลือกซื้อสินค้าที่มีคุณภาพและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

กรณีศึกษาของประเทศที่ประสบความสำเร็จจากแนวทางนโยบายการบริโภคอย่างยั่งยืน

การบริโภคทรัพยากรของโลกเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วอันเป็นผลจากการขยายตัวทางเศรษฐกิจและการเติบโตของประชากร การบริโภคที่เกินพอดี (Overconsumption) ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมอย่างรุนแรง โดยเฉพาะในประเทศที่มีการเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว ซึ่งนำไปสู่การใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างไม่ยั่งยืน เช่น การใช้พลังงานฟอสซิล การตัดไม้ทำลายป่า และการบริโภคอาหารในปริมาณที่มากเกินไป ซึ่งล้วนเป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดมลภาวะและเร่งให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (Geissdoerfer et al., 2017) ผลกระทบจากการบริโภคที่ไม่ยั่งยืนสามารถเห็นได้จากการปล่อยก๊าซเรือนกระจก ซึ่งเป็นสาเหตุหลักของภาวะโลกร้อน นอกจากนี้ การใช้ทรัพยากรอย่างไม่มีประสิทธิภาพยังอาจนำไปสู่การขาดแคลนในอนาคต โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่ออัตราการบริโภคเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อแนวโน้มนี้ ได้แก่ การขยายตัวทางเศรษฐกิจ การเพิ่มขึ้นของประชากร และการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมผู้บริโภคที่ให้ความสำคัญกับความสะดวกสบายและสินค้าหลากหลายรูปแบบ (UNEP, 2020) ปัจจุบันหลายประเทศยังคงพึ่งพาการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างไม่ยั่งยืนในการผลิตสินค้า ส่งผลให้เกิดปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมในระยะยาว อย่างไรก็ตาม บางประเทศได้นำนโยบายการบริโภคอย่างยั่งยืนมาใช้และประสบความสำเร็จเพื่อศึกษาบทเรียนจากประเทศเหล่านี้ ผู้เขียนได้นำเสนอกรณีศึกษาของญี่ปุ่น เดนมาร์ก สวีเดน และนอร์เวย์ เปรียบเทียบกับประเทศไทย ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบนโยบายการบริโภคอย่างยั่งยืนแต่ละประเทศ

ประเทศ	ญี่ปุ่น	สวีเดน	นอร์เวย์	เดนมาร์ก	ไทย
แนวทางนโยบายหลัก	หลักการ 3R และเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy)	เศรษฐกิจสีเขียว (Green Economy) และการลดคาร์บอน	เศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) และพลังงานสะอาด	เศรษฐกิจสีเขียว และลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก	เศรษฐกิจพอเพียง และนโยบายขยะเป็นศูนย์ (Zero Waste)
มาตรการสำคัญ	นโยบาย Extended Producer Responsibility (EPR), การรีไซเคิลขยะระดับสูง, เทคโนโลยีสะอาด	การเก็บภาษีคาร์บอน, ส่งเสริมพลังงานหมุนเวียน, ห้ามใช้พลาสติกแบบใช้ครั้งเดียว	การสนับสนุนพลังงานหมุนเวียน, การเก็บภาษีสิ่งแวดล้อม, ระบบขนส่งที่ยั่งยืน	ระบบเก็บภาษีขยะ, การสนับสนุนพลังงานลม, โครงการเมืองสีเขียว	โครงการลดขยะและพลาสติก, ส่งเสริมเกษตรอินทรีย์, นโยบายพลังงานหมุนเวียน
การจัดการทรัพยากร	การพัฒนาเทคโนโลยีรีไซเคิล, การใช้พลังงานหมุนเวียนในภาคอุตสาหกรรม	การอนุรักษ์ป่าไม้, การใช้พลังงานสะอาด, การจัดซื้อและจัดจ้างสีเขียว	การปกป้องพื้นที่ธรรมชาติ, การใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ	การจัดการน้ำและพลังงาน, การใช้พลังงานลมในระดับสูง	โครงการปลูกป่า, การจัดการน้ำและพลังงานในภาคเกษตร
การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมผู้บริโภค	ให้เงินจูงใจสำหรับผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม	ระบบฉลากสิ่งแวดล้อม (Eco-label), รณรงค์ลดการใช้พลังงาน	ให้เงินสนับสนุนรถยนต์ไฟฟ้า, การให้รางวัลผู้ใช้พลังงานสะอาด	รณรงค์การใช้พลังงานสะอาด, สนับสนุนอาหารออร์แกนิก	รณรงค์ลดขยะ, ส่งเสริมสินค้าท้องถิ่น และสินค้า OTOP
โครงสร้างพื้นฐานสนับสนุน	การลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานพลังงานสะอาด, ระบบจัดการขยะอัจฉริยะ	ระบบขนส่งสีเขียว, เมืองอัจฉริยะ	เมืองคาร์บอนต่ำ, พลังงานทดแทนในระบบขนส่ง	เมืองพลังงานหมุนเวียน, ระบบขนส่งที่ใช้พลังงานสะอาด	พัฒนาโครงการเมืองอัจฉริยะ, โครงการพลังงานทดแทนในชนบท
ความท้าทาย	ค่าใช้จ่ายในการรีไซเคิลสูง, ข้อจำกัดด้านพื้นที่ฝังกลบ	ค่าใช้จ่ายด้านพลังงานสะอาด, ผลกระทบต่อภาคอุตสาหกรรม	การพึ่งพาอุตสาหกรรมพลังงานฟอสซิล	ค่าใช้จ่ายด้านพลังงานหมุนเวียนสูง, ผลกระทบต่อเศรษฐกิจดั้งเดิม	การขาดงบประมาณ, การตระหนักรู้ของประชาชนต่ำ
แนวทางที่ไทยสามารถนำมาปรับใช้	ระบบรีไซเคิลที่มีประสิทธิภาพสูง, ขยายมาตรการ EPR	การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อสนับสนุนพลังงานสะอาด	สร้างแรงจูงใจให้ภาคเอกชนและประชาชนใช้พลังงานหมุนเวียน	การบริหารจัดการพลังงานสะอาดและขยะในเมือง	-

ที่มา: ผู้เขียน (2567)

จากตารางที่ 2 พบว่า กลุ่มประเทศสแกนดิเนเวีย ได้แก่ สวีเดน นอร์เวย์ และเดนมาร์ก เป็นประเทศที่มีนโยบายการบริโภคอย่างยั่งยืนที่เป็นระบบและมีประสิทธิภาพสูง โดยใช้แนวทางเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) และ การลดขยะให้เหลือน้อยที่สุด สวีเดนตั้งเป้าหมายเป็นประเทศที่ปลอดขยะ (Zero Waste) ภายในปี

2030 โดยเน้นการลดการใช้ทรัพยากรและเพิ่มการใช้เชื้อเพลิงในกระบวนการผลิต (Swedish Environmental Protection Agency, n.d.) นอกจากนี้ ยังมีมาตรการส่งเสริมพลังงานหมุนเวียน เช่น พลังงานลมและพลังงานแสงอาทิตย์ และสนับสนุนการใช้รถยนต์ไฟฟ้าควบคู่กับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่เอื้อต่อการบริโภคที่ยั่งยืน ส่วนนอร์เวย์และเดนมาร์กให้ความสำคัญกับการพัฒนาเศรษฐกิจหมุนเวียนและการลดขยะผ่านมาตรการรีไซเคิลและการจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเดนมาร์กเป็นหนึ่งในผู้นำด้านพลังงานลมของโลก และมีระบบการจัดการขยะที่มีประสิทธิภาพสูง ซึ่งช่วยลดการพึ่งพาพลังงานฟอสซิล ในขณะที่ญี่ปุ่น เป็นหนึ่งในประเทศที่มีระบบการจัดการขยะและการรีไซเคิลที่เป็นแบบอย่าง ญี่ปุ่นนำหลักการ 3R (Reduce, Reuse, Recycle) มาใช้ในระดับโครงสร้าง พร้อมกับมาตรการ Extended Producer Responsibility (EPR) ที่ช่วยให้ภาคอุตสาหกรรมมีความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์ของตนแม้หลังการบริโภค นอกจากนี้ ญี่ปุ่นยังใช้พลังงานหมุนเวียน เช่น พลังงานแสงอาทิตย์และพลังงานลม และพัฒนาเทคโนโลยีที่ช่วยลดการใช้พลังงานในภาคอุตสาหกรรม เพื่อลดการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างสิ้นเปลือง (Moshkal, Akhapov, & Ogihara, 2024) ดังนั้น ประเทศไทยสามารถเรียนรู้จากแนวทางของประเทศเหล่านี้และนำมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของตน โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจหมุนเวียนและการจัดการขยะพลาสติก ผ่านการออกกฎหมายและมาตรการจูงใจที่ชัดเจน เช่น 1) การเก็บภาษีพลาสติกแบบใช้ครั้งเดียว ตามแนวทางของสวีเดนและเดนมาร์ก 2) การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านพลังงานสะอาด ตามแบบของนอร์เวย์ 3) การนำระบบรีไซเคิลและนโยบาย EPR จากญี่ปุ่นมาใช้ และ 4) การสนับสนุนอุตสาหกรรมที่ใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและลดการพึ่งพาพลังงานฟอสซิล การดำเนินมาตรการเหล่านี้จะช่วยให้ประเทศไทยปรับตัวเข้าสู่การบริโภคที่ยั่งยืน ซึ่งไม่เพียงแต่ลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม แต่ยังสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคมในระยะยาว

กล่าวได้ว่า การบริโภคทรัพยากรที่เพิ่มขึ้นทั่วโลกสร้างผลกระทบที่รุนแรงต่อสิ่งแวดล้อม การพัฒนาแนวทางการบริโภคที่ยั่งยืนและการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเป็นทางเลือกที่สำคัญในการลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสร้างเศรษฐกิจที่ยั่งยืน ประเทศต่าง ๆ เช่น สแกนดิเนเวียและญี่ปุ่น เป็นตัวอย่างที่ดีในการใช้แนวทางการบริโภคที่ยั่งยืนในการลดขยะและการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงการส่งเสริมการใช้พลังงานทดแทนและการพัฒนาเทคโนโลยีที่ยั่งยืน การสร้างเศรษฐกิจหมุนเวียนสามารถช่วยลดผลกระทบจากการบริโภคที่เกินจำเป็นและสร้างอนาคตที่ยั่งยืน

นวัตกรรมและเทคโนโลยีส่งเสริมการบริโภคอย่างยั่งยืน: การนำไปใช้ในโลจิสติกส์เพื่ออนาคต

การบริโภคอย่างยั่งยืนได้กลายเป็นแนวทางที่สำคัญในการลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและพัฒนาเศรษฐกิจอย่างยั่งยืนในระดับโลก ทั้งนี้ นวัตกรรมและเทคโนโลยีใหม่ ๆ ได้เข้ามามีบทบาทในการเสริมสร้างพฤติกรรมการบริโภคที่คำนึงถึงสิ่งแวดล้อมอย่างมีประสิทธิภาพ ตัวอย่างเช่น การพัฒนาบรรจุภัณฑ์ย่อยสลายได้ การใช้แอปพลิเคชันเพื่อช่วยลดอาหารเหลือ และการใช้รูปแบบเศรษฐกิจแบบแบ่งปันเพื่อส่งเสริมการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสามารถวิเคราะห์ขยายความเข้าใจได้ดังนี้

1. นวัตกรรมในการลดของเสีย: บรรจุภัณฑ์ย่อยสลายได้ บรรจุภัณฑ์ย่อยสลายได้เป็นหนึ่งในนวัตกรรมที่ได้รับความนิยมมากขึ้นเพื่อลดขยะพลาสติกที่ย่อยสลายได้ยาก และช่วยลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ตัวอย่างเช่น บรรจุภัณฑ์จากวัสดุธรรมชาติ หรือ พลาสติกย่อยสลายได้ ที่ทำจากแป้งข้าวโพดหรือสาหร่ายทะเล ซึ่ง

สามารถย่อยสลายได้ตามธรรมชาติและไม่ทิ้งมลพิษในดินหรือแหล่งน้ำ (McCausland, 2024) ตัวอย่างเช่น แบรินด์ Lush ซึ่งผลิตสินค้า ความงามหลายประเภท เช่น สบู่ แชมพู และครีมบำรุง ที่บรรจุในภาชนะที่ย่อยสลายได้หรือใช้วัสดุจากธรรมชาติ เช่น บรรจุภัณฑ์ที่ทำจากกระดาษย่อยสลายได้ และพลาสติกชีวภาพ ทำให้ลดขยะพลาสติกและสนับสนุนการใช้วัสดุที่สามารถรีไซเคิลได้ และแบรินด์ Evil Packaging ที่พัฒนาแผ่นพลาสติกย่อยสลายได้จากแป้งข้าวโพด ซึ่งสามารถใช้แทนพลาสติกทั่วไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล: แอปพลิเคชันที่ช่วยลดอาหารเหลือ (Food Waste Apps) การสูญเสียอาหารเป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน แอปพลิเคชันที่ช่วยลดอาหารเหลือสามารถเป็นเครื่องมือที่ช่วยลดขยะอาหารและส่งเสริมการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น (Trevisan & Formentini, 2023) ตัวอย่างเช่น แอปพลิเคชัน Too Good To Go และ OLIO ซึ่งช่วยให้ผู้บริโภคสามารถซื้ออาหารที่เหลือจากร้านค้าหรือจากบ้านที่ไม่ใช้แล้ว โดยทำให้ลดการทิ้งอาหารที่ยังสามารถใช้ได้ อาทิ Too Good To Go แอปพลิเคชันที่ช่วยลดการทิ้งอาหารที่ยังสามารถนำมาบริโภคได้จากร้านค้าหรือร้านอาหาร โดยผู้บริโภคสามารถซื้ออาหารในราคาถูกลงจากร้านที่เหลืออาหารซึ่งใกล้หมดอายุหรือไม่สามารถขายได้ และ OLIO แอปพลิเคชันที่ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนอาหารและสิ่งของระหว่างเพื่อนบ้านหรือคนในชุมชนที่มีความต้องการอาหารหรือสิ่งของเหลือใช้ โดยไม่ต้องทิ้งไป (Liorancas & Lee, 2024)

3. การพัฒนารูปแบบธุรกิจที่ยั่งยืน (Sharing Economy) โดยเศรษฐกิจแบบแชร์คือรูปแบบการใช้ทรัพยากรร่วมกัน เช่น การแชร์รถยนต์หรือการแชร์ที่พัก ซึ่งเป็นการลดการใช้ทรัพยากรที่เกินจำเป็นและเพิ่มประสิทธิภาพในการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ ตัวอย่างเช่น ธุรกิจ Airbnb การให้บริการเช่าห้องพักหรือบ้านพักผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ ซึ่งช่วยให้เจ้าของบ้านสามารถใช้พื้นที่ว่างในการให้บริการแก่ผู้ที่ต้องการเช่า ทำให้เกิดการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยไม่ต้องสร้างอาคารใหม่ และ Uber ธุรกิจการให้บริการแชร์การเดินทาง โดยใช้รถยนต์ที่มีคนขับช่วยลดการใช้รถยนต์ส่วนตัวและลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกจากการใช้รถยนต์หลายคัน (Curtis & Mont, 2020)

แนวทางกลยุทธ์การส่งเสริมการบริโภคอย่างยั่งยืนภายใต้กรอบ SDG ของประเทศไทย

การบริโภคอย่างยั่งยืนเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยเฉพาะภายใต้กรอบเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของสหประชาชาติ (Sustainable Development Goals) เป้าหมายที่ 12 ที่มุ่งเน้น “การสร้างรูปแบบการบริโภคและการผลิตที่ยั่งยืน” อย่างไรก็ตาม ประเทศไทยยังคงเผชิญกับปัญหาสำคัญ เช่น การบริโภคทรัพยากรธรรมชาติที่เกินขีดจำกัด การจัดการขยะที่ไม่มีประสิทธิภาพ การใช้พลังงานที่ยั่งยืน และพฤติกรรมผู้บริโภคที่ยังขาดความตระหนักด้านสิ่งแวดล้อม การกำหนดกลยุทธ์และนโยบายที่มีประสิทธิภาพเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว จำเป็นต้องอาศัยองค์ความรู้และ แนวปฏิบัติที่ประสบความสำเร็จจากต่างประเทศ โดยเฉพาะประเทศที่มีนโยบายการบริโภคอย่างยั่งยืนที่เป็นแบบอย่างที่ดี เช่น ญี่ปุ่น สวีเดน นอร์เวย์ และเดนมาร์ก ทำให้การบริโภคอย่างยั่งยืนเป็นแนวทางสำคัญที่ช่วยลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและส่งเสริมการใช้ทรัพยากร ธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพ แนวทางในการสร้างพลเมืองที่สามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมบริโภคจึงเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาอย่างยั่งยืน ซึ่งต้อง

อาศัยความร่วมมือในทุกระดับ ตั้งแต่การให้ความรู้ การสร้างแรงจูงใจ การปรับปรุงกฎหมาย และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ ทั้งนี้ การบูรณาการแนวคิดดังกล่าวในระดับบุคคลและสังคมจะช่วยเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการบริโภคในระยะยาวและสร้างอนาคตที่สมดุลสำหรับมนุษยชาติ ดังนี้

1. **การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคเอกชนและประชาชน** การร่วมมือจากทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชน เป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างการเปลี่ยนแปลงในระดับประเทศ ซึ่งจะสามารถส่งเสริมการบริโภคที่ยั่งยืนได้ผ่านการสร้างความตระหนักรู้และการดำเนินกิจกรรมที่เชื่อมโยงการรักษาสิ่งแวดล้อมกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ตัวอย่างแนวทางที่สามารถใช้ได้ ได้แก่ 1) การสร้างโครงการร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชน การสร้างโครงการร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชน การสร้างโครงการร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชนเป็นกลไกสำคัญในการส่งเสริมการบริโภคอย่างยั่งยืน เพราะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการทรัพยากรและลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม โดยภาครัฐสามารถสนับสนุนด้วยนโยบายและทรัพยากร ขณะที่ภาคเอกชนมีบทบาทในการพัฒนาเทคโนโลยี การดำเนินการ และการสร้างแรงจูงใจ เช่น การร่วมกันจัดตั้งศูนย์รีไซเคิล การส่งเสริมธุรกิจที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และการจัดโครงการรณรงค์ต่าง ๆ ซึ่งช่วยสร้างการเปลี่ยนแปลงในพฤติกรรมบริโภคของประชาชน โดยรัฐบาลสามารถส่งเสริมการสร้างความร่วมมือกับภาคเอกชนในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การตั้งโครงการรณรงค์ลดการใช้พลาสติก หรือการจัดตั้งโครงการ Green Business ซึ่งสนับสนุนการใช้วัสดุรีไซเคิลและการลดของเสียในกระบวนการผลิต (Nagashybayeva, 2020) และ 2) การสร้างความรู้และความตระหนักรู้ การสร้างโครงการส่งเสริมความรู้และการศึกษา การปลูกฝังความรู้และสร้างความเข้าใจในแนวคิดการบริโภคอย่างยั่งยืนเพื่อให้ประชาชนสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมได้อย่างยั่งยืน การปลูกฝังความรู้และสร้างความเข้าใจในแนวคิดการบริโภคอย่างยั่งยืนเพื่อให้ประชาชนสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมได้อย่างยั่งยืน เช่น 1) การศึกษาในระบบโรงเรียน บรรจุเนื้อหาเกี่ยวกับการบริโภคที่ยั่งยืน เช่น การแยกขยะ การใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างรู้คุณค่า และผลกระทบของการบริโภคที่เกินความจำเป็นในหลักสูตรการเรียนการสอน ตั้งแต่ระดับประถมศึกษาไปจนถึงมหาวิทยาลัย เพื่อให้เยาวชนเข้าใจและซึมซับแนวคิดความยั่งยืน (Didham, 2010) 2) โครงการรณรงค์สร้างความตระหนักรู้ผ่านสื่อสาธารณะ เช่น การจัดทำวิดีโอสั้น อินโฟกราฟิก และกิจกรรมชุมชน เพื่อให้คนทั่วไปเข้าใจง่าย เช่น ส่งเสริมให้ใช้ผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม พร้อมรณรงค์ใช้พลาสติกแบบครั้งเดียวผ่านโซเซียลมีเดีย

2. **การพัฒนาชุมชนต้นแบบสำหรับการบริโภคอย่างยั่งยืน** ชุมชนเป็นหน่วยที่สำคัญในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมบริโภคในระดับที่สามารถเห็นผลได้อย่างชัดเจน โดยการพัฒนาชุมชนต้นแบบให้มีการบริโภคอย่างยั่งยืนจะช่วยสร้างแบบอย่างที่ดีให้กับชุมชนอื่น ๆ ในการนำไปปรับใช้ แนวทางนี้สามารถทำได้โดย 1) การจัดตั้งโครงการชุมชนสีเขียว เช่น โครงการการใช้พลังงานทดแทนในหมู่บ้าน หรือการปลูกพืชผักสวนครัวในครัวเรือน เพื่อลดการพึ่งพาผลิตภัณฑ์จากภายนอก การตั้งกลุ่มหรือองค์กรที่ร่วมมือกันในการจัดการขยะรีไซเคิล และ 2) การส่งเสริมการผลิตและการบริโภคในท้องถิ่น เช่น ผลิตภัณฑ์เกษตรที่ไม่ใช้สารเคมีหรืออาหารที่มาจากฟาร์มท้องถิ่น เพื่อสนับสนุนเศรษฐกิจในชุมชนและลดการพึ่งพาสินค้าจากภายนอก

3. การสร้างแรงจูงใจในระดับท้องถิ่น เช่น โครงการแลกเปลี่ยนขยะกับสิ่งของ จะช่วยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริโภคอย่างยั่งยืนได้ง่ายขึ้น ผ่านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่ไม่เพียงแต่ช่วยลดขยะ แต่ยังสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับการรักษาสิ่งแวดล้อม การใช้ระบบแลกเปลี่ยนขยะเป็นอีกวิธีที่ช่วยกระตุ้นให้ประชาชนตระหนักถึงคุณค่าของการรีไซเคิลและการรักษาทรัพยากรธรรมชาติ เช่น 1) โครงการแลกขยะกับของรางวัล ชุมชนหรือเทศบาลสามารถจัดโครงการแลกเปลี่ยนขยะที่คัดแยกแล้วกับสิ่งของที่มีคุณค่า เช่น คุกกี้ช็อคโกแลตหรือสิทธิพิเศษในการใช้บริการบางประเภท ซึ่งจะส่งเสริมพฤติกรรมคัดแยกขยะและการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า และ 2) การแลกเปลี่ยนสินค้าผ่านระบบออนไลน์ อาจพัฒนาแอปพลิเคชันหรือเว็บไซต์ที่ให้ชุมชนสามารถแลกเปลี่ยนสิ่งของที่ไม่ใช้แล้ว เช่น เสื้อผ้า ของเล่น หรืออุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ยังสามารถใช้งานได้ ซึ่งช่วยลดปริมาณขยะและส่งเสริมการบริโภคที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม รวมถึงการสนับสนุนจากภาคเอกชนด้วย

การสร้างแรงจูงใจ เป็นการใช้กลไกทางเศรษฐกิจและสังคมเพื่อกระตุ้นให้ประชาชนตัดสินใจปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ได้แก่ 1) มาตรการทางเศรษฐกิจ สนับสนุนการใช้พลังงานหมุนเวียนหรือผลิตภัณฑ์ที่ยั่งยืน เช่น ให้ส่วนลดภาษีสำหรับการติดตั้งแผงโซลาร์เซลล์ การให้เงินช่วยเหลือสำหรับการซื้ออุปกรณ์ที่ช่วยลดพลังงาน หรือการลดภาษีสำหรับการใช้วัสดุรีไซเคิลในอุตสาหกรรม เช่น ระบบคืนเงินค่ามัดจำ (Deposit Refund System) ในสวีเดนช่วยลดการทิ้งขวดพลาสติกและกระป๋อง (Lu, Hasselström, Finnveden, & Johansson, 2022) 2) โปรแกรมรางวัล สร้างโปรแกรมสะสมแต้มเพื่อกระตุ้นให้ประชาชนมีส่วนร่วม เช่น รูปแบบ Eco Points (แต้มรักษ์โลก) โดยร้านสะดวกซื้อและห้างสรรพสินค้า ลูกค้าที่ใช้ถุงผ้าแทนถุงพลาสติก หรือซื้อสินค้าแบบรีฟิล (Refill) จะได้รับแต้มสะสมผ่านแอปพลิเคชัน (Nishijima, Kagawa, Nansai, & Oguchi, 2019) อาทิ ญี่ปุ่นมีโปรแกรม “My Bag Campaign” ที่มอบส่วนลดหรือแต้มสะสมเมื่อใช้ถุงผ้า และ 3) การสนับสนุนจากเอกชน บริษัทสามารถสนับสนุนผลิตภัณฑ์ที่ยั่งยืนที่มีราคาสมเหตุสมผลเพื่อดึงดูดให้ประชาชนเลือกซื้อสินค้าที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม พร้อมส่งเสริมแคมเปญการตลาดที่เน้นความยั่งยืน เช่น การมอบส่วนลดสำหรับผลิตภัณฑ์ที่นำบรรจุภัณฑ์มารีไซเคิลได้ เช่น IKEA ผลิตเฟอร์นิเจอร์จากไม้รีไซเคิล พร้อมรณรงค์ให้ลูกค้าส่งคืนเฟอร์นิเจอร์เก่าเพื่อแปรรูปเป็นสินค้าใหม่ (Laurin & Fantazy, 2017)

4. การสนับสนุนผ่านนโยบายภาครัฐ โดยภาครัฐสามารถส่งเสริมการบริโภคอย่างยั่งยืนผ่านนโยบายที่สนับสนุนการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ โดยการให้สิทธิประโยชน์ต่าง ๆ ดังนี้

4.1 นโยบายจูงใจด้านภาษี การให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีแก่ธุรกิจที่ใช้วัสดุที่ย่อยสลายได้หรือรีไซเคิลได้ เช่น การให้ลดหย่อนภาษีสำหรับบริษัทที่นำวัสดุรีไซเคิลมาใช้ในการกระบวนการผลิต ประกอบด้วย 1) การลดภาษีให้กับสินค้าที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม รัฐบาลสามารถให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีสำหรับสินค้าที่ผลิตจากวัสดุรีไซเคิลหรือสินค้าที่สามารถย่อยสลายได้ ซึ่งจะกระตุ้นให้ธุรกิจหันมาใช้วัสดุที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และผู้บริโภคเลือกซื้อสินค้าที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยลง (Putri, Setianan, & Puspitasari, 2021) ในหลายประเทศ เช่น ญี่ปุ่น สวีเดน นอร์เวย์ และเดนมาร์ก มีการให้สิทธิประโยชน์ทางภาษี อาทิ การลดภาษีมูลค่าเพิ่ม (VAT) สำหรับสินค้าที่ยั่งยืน การลดภาษีนำเข้าสำหรับเทคโนโลยีสะอาด การลดภาษีสรรพสามิตสำหรับยานพาหนะไฟฟ้า (EV) และมาตรการลดภาษีให้กับผู้ผลิตสินค้ายั่งยืน ทำให้ผู้บริโภคหันมาเลือกใช้รถที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมมากขึ้น 2) การสนับสนุนภาษีสำหรับธุรกิจที่ใช้พลังงานหมุนเวียน การให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีสำหรับธุรกิจที่ใช้พลังงานหมุนเวียนช่วยกระตุ้นให้ภาคเอกชนเปลี่ยนมาใช้พลังงานสะอาด ลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก และส่งเสริมเศรษฐกิจสีเขียว

(Ebaidalla, 2024) เช่น การลดหย่อนภาษีนิติบุคคลสำหรับธุรกิจที่ใช้พลังงานสะอาด อาทิ บริษัทที่ติดตั้งพลังงานหมุนเวียนในโรงงานของประเทศญี่ปุ่นสามารถหักค่าใช้จ่าย 100% เป็นค่าลดหย่อนภาษีภายในปีแรกได้ 3) การเก็บภาษีจากการใช้ทรัพยากรที่ไม่ยั่งยืน การเก็บภาษีจากการใช้ทรัพยากรธรรมชาติหรือการผลิตสินค้าที่ก่อให้เกิดมลพิษ เช่น ภาษีจากการใช้พลาสติกแบบใช้ครั้งเดียว ซึ่งจะกระตุ้นให้ผู้ผลิตและผู้บริโภคหันมาใช้ผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

4.2 กฎหมายและมาตรการที่สนับสนุนการรักษาสิ่งแวดล้อม กฎหมายและมาตรการที่สนับสนุนการรักษาสิ่งแวดล้อมมีบทบาทสำคัญในการลดผลกระทบต่อธรรมชาติ ส่งเสริมความยั่งยืน และรับมือกับปัญหาสิ่งแวดล้อม (Kumar & Kumar, 2023) เช่น การออกกฎหมายที่บังคับให้ธุรกิจและองค์กรต่าง ๆ ลดการใช้พลาสติกที่ไม่สามารถย่อยสลายได้และส่งเสริมการใช้เคลือบในระดับอุตสาหกรรม จากตัวอย่างกฎหมายระดับสากลและในประเทศต่าง ๆ ประเทศไทยสามารถนำแนวทางต่อไปนี้อมาใช้เพิ่มเติม อาทิ 1) เพิ่มมาตรการจูงใจทางภาษี ให้ธุรกิจที่ใช้พลังงานหมุนเวียนและผลิตสินค้าที่ยั่งยืน 2) ขยายกฎหมายลดขยะพลาสติก ให้ครอบคลุมผลิตภัณฑ์ที่ไม่มีโครงสร้างพลาสติก 3) พัฒนา EPR (Extended Producer Responsibility) เช่นเดียวกับญี่ปุ่น บังคับให้บริษัทต้องรับผิดชอบการใช้เคลือบผลิตภัณฑ์ของตน 4) ออกกฎหมายห้ามใช้เชื้อเพลิงฟอสซิลในบางภาคส่วน เช่น การคมนาคมและอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ และ 5) ตั้งเป้าหมายเป็น Net Zero ภายในปี 2030 โดยมุ่งสู่การใช้พลังงานสะอาด

5. การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ เป็นการดำเนินงานร่วมกันระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชนสามารถเพิ่มประสิทธิภาพในการผลักดันการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพและครอบคลุม เครือข่ายนี้ช่วยให้แต่ละฝ่ายสามารถแลกเปลี่ยนข้อมูล ความรู้ และทรัพยากร รวมถึงสร้างความเข้าใจและแรงจูงใจร่วมกันในการดำเนินกิจกรรมที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย 1) ความร่วมมือภาครัฐและเอกชน หน่วยงานรัฐควรส่งเสริมโครงการร่วมกับภาคเอกชน เช่น การจัดตั้งศูนย์รีไซเคิลในเขตชุมชนที่บริหารงานร่วมกันระหว่างองค์กรรัฐและบริษัทเอกชน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการขยะ อาทิ ศูนย์รีไซเคิลในญี่ปุ่นที่ดำเนินการร่วมกับองค์กรเอกชนในท้องถิ่น 2) เครือข่ายชุมชน การสร้างเครือข่ายของชุมชนในระดับท้องถิ่นเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และแนวทางที่ดีที่สุด เช่น การจัดตั้งกลุ่มเกษตรกรที่ใช้วิธีปลูกพืชแบบอินทรีย์หรือใช้พลังงานหมุนเวียนในครัวเรือน และ 3) ความร่วมมือระดับนานาชาติ การสร้างเครือข่ายแลกเปลี่ยนแนวทางปฏิบัติ เช่น การร่วมมือระหว่างประเทศในด้านเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) ที่เน้นการใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุดและลดการสูญเสีย

6. การใช้ ESG ในการบริโภคอย่างยั่งยืน: กรณีศึกษาจากต่างประเทศ หลายประเทศได้นำ ESG มาเป็นแนวทางสำคัญในการส่งเสริมการบริโภคอย่างยั่งยืน (Sustainable Consumption) โดยใช้มาตรการทางนโยบายและมาตรฐานที่ส่งเสริมให้ธุรกิจและผู้บริโภคปรับตัวเข้าหาหลักการ ESG (Barbosa, Crispim, Silva, Morioka, & Souza, 2023) ซึ่งมีข้อดีหลายประการ ดังนี้ 1) การสร้างมาตรฐานและแรงจูงใจให้ภาคธุรกิจปรับตัว ภาครัฐในหลายประเทศออกกฎหมายและมาตรการเพื่อสนับสนุนให้ภาคธุรกิจดำเนินงานตามแนวทาง ESG เช่น ญี่ปุ่นมีโครงการ Eco-Action 21 ที่ส่งเสริมให้บริษัทขนาดกลางและขนาดเล็กใช้มาตรฐานด้านสิ่งแวดล้อม โดยมีการรับรององค์กรที่สามารถลดของเสียและใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ (Todorov, 2022) 2) การเพิ่มความตระหนักรู้และให้ทางเลือกแก่ผู้บริโภค ภาครัฐและองค์กรต่าง ๆ ในหลายประเทศได้ใช้มาตรการเพื่อช่วยให้ผู้บริโภคสามารถตัดสินใจ

เลือกซื้อสินค้าและบริการที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมได้ง่ายขึ้น (Louisa-Maria, 2023) เช่น นโยบายฉลากสิ่งแวดล้อม (Eco-Labels) อาทิ โครงการ Nordic Swan ของประเทศแถบสแกนดิเนเวีย (Heiskanen, Thidell, Aalto, & Leire, 2008) และ Eco Mark ของญี่ปุ่น ช่วยให้ผู้บริโภคสามารถระบุสินค้าที่ผ่านมาตรฐานด้านความยั่งยืนได้ (Uchida, Higano, & Yabar, 2012) 3) การกระตุ้นเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) หนึ่งในแนวทางที่ประเทศพัฒนาแล้วใช้ในการส่งเสริม ESG คือ การสนับสนุนให้เกิดเศรษฐกิจหมุนเวียน ซึ่งช่วยลดปริมาณขยะและการใช้ทรัพยากร (Babkin, Shkarupeta, Tashenova, Malevskaia-Malevich, & Shchegoleva, 2023) ตัวอย่างที่สำคัญ เช่น ประเทศญี่ปุ่นมีแนวทาง Zero Waste Town อาทิ เมืองคามิคัตสึ (Kamikatsu) ที่ตั้งเป้าหมายให้ขยะทั้งหมดสามารถนำไปรีไซเคิลหรือนำกลับมาใช้ใหม่ (Shenyoputro & Jones, 2023)

จากการศึกษาข้างต้นจะเห็นได้ว่า ESG ไม่เพียงแต่เป็นแนวคิดที่ใช้ประเมินความยั่งยืนขององค์กรเท่านั้น แต่ยังสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางเพื่อขับเคลื่อนพฤติกรรมกรรมการบริโภคที่ยั่งยืนในระดับบุคคล องค์กร และภาครัฐได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีข้อดีหลัก ๆ ได้แก่ 1) กระตุ้นให้ภาคธุรกิจปรับตัว และดำเนินงานตามหลักความยั่งยืนผ่านกฎหมายและมาตรฐานต่าง ๆ 2) ช่วยให้ผู้บริโภคมีข้อมูลที่เพียงพอ ในการตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าหรือบริการที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม 3) สนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจหมุนเวียน ลดปัญหาขยะและการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างสิ้นเปลือง และ 4) ส่งเสริมพฤติกรรมกรรมการบริโภคอย่างมีความรับผิดชอบ ผ่านแคมเปญและสิ่งจูงใจทางเศรษฐกิจ ดังนั้น การบูรณาการ ESG เข้ากับพฤติกรรมกรรมการบริโภคจึงเป็นแนวทางที่สำคัญในการผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างในสังคม ซึ่งสามารถนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืนในระยะยาว

อย่างไรก็ตาม การนำแนวทางการบริโภคอย่างยั่งยืนมาใช้ในประเทศไทยอาจก่อให้เกิดผลกระทบทั้งใน ด้านบวกและด้านลบ ซึ่งการจัดการความเสี่ยงที่เกี่ยวข้องจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ต้องคำนึงถึงในทุกขั้นตอนของการ ดำเนินการ เพื่อให้การบริโภคอย่างยั่งยืนมีประสิทธิภาพและไม่เกิดผลกระทบที่ไม่พึงประสงค์ ดังนี้

1. ผลกระทบด้านบวก

1.1 การลดมลพิษและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ การส่งเสริมการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ จะช่วยลดการใช้พลังงานที่ไม่ยั่งยืนและลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก ซึ่งจะส่งผลดีต่อการแก้ไขปัญหาภาวะโลกร้อน และการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ การลดการใช้พลาสติกและการส่งเสริมเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) ช่วยลดขยะและการปนเปื้อนในสิ่งแวดล้อม

1.2 การพัฒนาเศรษฐกิจและการสร้างงาน การสร้างระบบเศรษฐกิจที่ยั่งยืน เช่น การส่งเสริมการผลิต สินค้าและบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม อาจช่วยสร้างโอกาสในการพัฒนานวัตกรรมและเทคโนโลยีใหม่ ๆ ซึ่งส่งผลให้เกิดการลงทุนใหม่ ๆ และการสร้างงานในภาคธุรกิจที่เกี่ยวข้อง เช่น การพัฒนาเทคโนโลยีการผลิตพลังงานทดแทน

1.3 การเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของประชาชน การสนับสนุนการใช้สินค้าที่ยั่งยืนและการส่งเสริมวิถีชีวิต ที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมสามารถช่วยให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น โดยเฉพาะในด้านสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดีจาก การลดการใช้สารเคมีและวัสดุที่เป็นอันตราย

2. ผลกระทบด้านลบ

2.1 ค่าใช้จ่ายที่สูงขึ้นในระยะสั้น การเปลี่ยนแปลงไปสู่การบริโภคอย่างยั่งยืนอาจต้องลงทุนในเทคโนโลยีใหม่ ๆ ที่มีค่าใช้จ่ายสูง และอาจเกิดการปรับตัวของภาคธุรกิจและประชาชน ซึ่งอาจทำให้ต้นทุนในการผลิตสินค้าหรือบริการที่ยั่งยืนสูงขึ้น (ขณะที่บางคนอาจไม่สามารถเข้าถึงผลิตภัณฑ์ที่ยั่งยืนได้)

2.2 การปรับตัวของธุรกิจและพฤติกรรมผู้บริโภค การเปลี่ยนแปลงวิธีการผลิตและการบริโภคอาจเผชิญกับอุปสรรคจากภาคธุรกิจและผู้บริโภคที่ยังไม่พร้อมหรือไม่เต็มใจที่จะปรับตัวไปสู่การบริโภคที่ยั่งยืน เช่น ความต้านทานต่อการเปลี่ยนแปลงในพฤติกรรมผู้บริโภค นอกจากนี้ ความยากจนและข้อจำกัดด้านการเข้าถึงทรัพยากรอาจเป็นอุปสรรคสำคัญในการนำแนวทางการบริโภคที่ยั่งยืนมาใช้ในสังคม

2.3 การขาดการสนับสนุนที่เพียงพอจากภาครัฐและภาคเอกชน หากไม่มีการสนับสนุนจากภาครัฐในการส่งเสริมมาตรการด้านนโยบายหรือการสร้างแรงจูงใจในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมผู้บริโภค จะทำให้การบริโภคที่ยั่งยืนไม่สามารถขยายตัวอย่างกว้างขวาง

สรุป

ในปี 2025 เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) เหลือเวลาเพียง 5 ปีสุดท้ายในการดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายในปี 2030 ประเทศไทยจำเป็นต้องเร่งดำเนินนโยบายและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของทุกภาคส่วนเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ 12 (SDG 12) ว่าด้วยการบริโภคและการผลิตที่ยั่งยืน แม้ว่าประเทศไทยจะมีความก้าวหน้าในบางด้าน เช่น การลดการใช้ถุงพลาสติกและการส่งเสริมเศรษฐกิจหมุนเวียน แต่ยังเผชิญกับข้อจำกัดด้านโครงสร้างพื้นฐาน เทคโนโลยี และความตระหนักของผู้บริโภค ทำให้ต้องเร่งปรับนโยบายและพฤติกรรมของภาคประชาชนและธุรกิจ การบรรลุเป้าหมายนี้จำเป็นต้องอาศัยมาตรการที่เข้มงวดและกลไกการสนับสนุนที่เหมาะสม โดยภาครัฐควรออกกฎหมายและนโยบายที่เป็นรูปธรรม เช่น การบังคับใช้มาตรการ Extended Producer Responsibility (EPR) เพื่อให้ผู้ผลิตรับผิดชอบต่อของเสียที่เกิดจากผลิตภัณฑ์ของตน สนับสนุนแรงจูงใจทางภาษีสำหรับธุรกิจที่ใช้พลังงานหมุนเวียน และเร่งลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานด้านพลังงานสะอาดและระบบรีไซเคิลแบบครบวงจร ภาคเอกชนสามารถมีบทบาทสำคัญผ่านการพัฒนา โมเดลธุรกิจเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) เช่น การออกแบบผลิตภัณฑ์ให้สามารถนำกลับมาใช้ใหม่หรือรีไซเคิลได้ การเปลี่ยนจากการขายสินค้าเป็นการให้บริการเช่าเพื่อลดขยะ การจัดกิจกรรมการตลาดเพื่อความยั่งยืน เช่น โปรแกรมสะสมแต้มสำหรับผู้บริโภคที่สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ และการใช้วัสดุทางเลือกที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ในขณะเดียวกัน ภาคประชาชนต้องปรับเปลี่ยนพฤติกรรมบริโภค เช่น ลดการใช้พลาสติก เลือกซื้อสินค้าที่มีฉลากสิ่งแวดล้อม (Eco-label) และสนับสนุนผลิตภัณฑ์ที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ ควรมีส่วนร่วมในโครงการรีไซเคิลและหันมาใช้พลังงานสะอาดให้มากขึ้น กลยุทธ์สำคัญเพื่อส่งเสริมการบริโภคที่ยั่งยืนควรมีความชัดเจนและเป็นเชิงรุก เช่น การออกมาตรการห้ามใช้พลาสติกแบบใช้ครั้งเดียวในบางประเภท การให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีสำหรับสินค้าที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และการส่งเสริมโครงการขยะเป็นพลังงาน (Waste-to-Energy) ที่สามารถลดของเสียและผลิตพลังงานทดแทน ในขณะเดียวกัน ภาครัฐต้องพัฒนาแนวทางที่สามารถดำเนินการได้จริงภายใต้ข้อจำกัดทางเศรษฐกิจและสังคม เช่น การทดลองใช้มาตรการบางอย่างในเขตเมืองก่อนขยายไปทั่วประเทศ ความร่วมมือจากทุกภาคส่วนเป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จ

ของนโยบาย หากประเทศไทยสามารถปรับใช้แนวทางที่เหมาะสม จะสามารถสร้างระบบเศรษฐกิจที่สมดุลต่อสิ่งแวดล้อม ควบคู่ไปกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมอย่างยั่งยืนในระยะยาว

รายการอ้างอิง

- จิณณวัฒน์ รัตนโยธาสกุล และ จักรวาล สุขไมตรี. (2568). การจัดการทรัพยากรน้ำของท้องถิ่นไทย. *วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่*, 3(2), 17-31.
- จิราวัฒน์ แสงเป้า, ศุภสิทธิ์ จารุพัฒน์ศิริ และ สุภา ทองคง. (2566). ความสำคัญของการเปิดเผยข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อมสังคม และธรรมาภิบาล เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน. *วารสารเครือข่ายส่งเสริมการวิจัยทางมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 6(3), 107-119.
- ชโนภาส ชนลักษ์ดาว, วรุษา ประจักษ์ศักดิ์, รัศมี แสงศิริมงคลยิ่ง และ ธัชชา รัมมะศักดิ์. (2567). สถานการณ์ความหลากหลายทางชีวภาพ พ.ศ. 2566. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 9(6), 1068-1086.
- ทูเดย์บิซนิวส์. (2567). *ทั้งปีไทยมีขยะ 26 ล้านตัน เปลี่ยนขยะให้เป็นเงิน โอกาสธุรกิจอัพไซเคิลกำลังมา*. สืบค้นเมื่อ 15 มีนาคม 2568, จาก <https://workpointtoday.com/upcycle-business-746372-2/>
- ไทยพับลิก้า. (2567). แนวคิด “สวีเดนโมเดล” ต้นแบบของโลกด้านจัดการขยะ มุ่งเป้า 100% Fossil Fuel-Free! สืบค้นเมื่อ 15 มีนาคม 2568, จาก <https://thaipublica.org/2024/11/true-sweden-model-fossil-fuel-free-pr-19112024/>
- ธนิกันต์ ศรีจันทร์ และ เสาวลักษณ์ โกศลกิตติอัมพร. (2566). ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี กับการพัฒนาประเทศไทย. *Journal of Modern Learning Development*, 8(1), 413-435.
- นันทวุฒิ จำปางาม. (2561). การฟื้นฟูมลพิษทางดินที่ปนเปื้อนจากของเสียอันตรายจากภาคอุตสาหกรรม. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย ฉบับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี*, 12(2), 97-111.
- ปภาภรณ์ ไชยหาญชาญชัย และ สราวุธ อนันตชาติ. (2564). ใส่ใจไว้ว่าสำคัญ: ปัจจัยด้านจิตวิทยาที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการซื้อสินค้าที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม. *วารสารการประชาสัมพันธ์และการโฆษณา*, 14(2), 69-92.
- ปรเมธี วิมลศิริ. (2560). *เส้นทางประเทศไทยสู่เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน*. *วารสารเศรษฐกิจและสังคม*, 54(4), 12-18.
- แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 - 2570). (2565, 1 พฤศจิกายน). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 139 ตอนพิเศษ 258 ง, หน้า 1-143.
- ภาสกร บุญคุ้ม และ รัตนา ด้วยดี. (2566). การพัฒนาที่ยั่งยืน: การขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนด้วยงานวิจัย. *วารสารวิชาการ ปชมท.*, 12(1), 165-176.
- มณฑล กปิลกาญจน์. (2567). *พฤติกรรมผู้บริโภคยุคใหม่กับความท้าทายปรับตัวของธุรกิจ*. สืบค้นเมื่อ 10 พฤศจิกายน 2567, จาก <https://www.bot.or.th/th/research-and-publications/articles-and-publications/articles/article-2024jun06.html>

- สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2566). รายงานสถานการณ์คุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2566. สืบค้นเมื่อ 10 พฤศจิกายน 2567, จาก <https://www.onep.go.th/ebook/soe/soereport2023.pdf>
- สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า. (2567). พาณิชย์แนะ 7 วิธีใช้จริง ดันยอดกิน เที่ยว ช้อป. สืบค้นเมื่อ 10 พฤศจิกายน 2567, จาก https://www.price.moc.go.th/price/fileuploader/file_admin_sum/news_survey-02567.pdf
- Babkin, A., Shkarupeta, E., Tashenova, L., Malevskaia-Malevich, E., & Shchegoleva, T. (2023). Framework for assessing the sustainability of ESG performance in industrial cluster ecosystems in a circular economy. *Journal of Open Innovation: Technology, Market, and Complexity*, 9(2), DOI: 10.1016/j.joitmc.2023.100071
- Barbosa, A. D. S., Crispim, M. C., Silva, L., Morioka, S. N., & Souza, V. F. (2023). Integration of environmental, social, and governance (ESG) criteria: Their impacts on corporate sustainability performance. *Humanities and Social Sciences Communications*, 10(1), DOI: 10.1057/s41599-023-01919-0
- Carroll, C. D. (2025). *Consumption*. Retrieved 15 March 2025, from www.britannica.com/money/consumption
- Chestapan Jaipiam. (2024). Economic impacts of climate change in Thailand: Theory and evidence. *Southeast Asian Journal of Economics*, 12(1), 77-124.
- Choudhary, V., Guha, P., Pau, G. & Mishra, S. (2025). An overview of smart agriculture using Internet of Things (IoT) and web services. *Environmental and Sustainability Indicators*, 26(2), DOI: 10.1016/j.indic.2025.100607
- Clark, J. M. (2018). The 3Rs in research: A contemporary approach to replacement, reduction and refinement. *British Journal of Nutrition*, 120(1S), S1-S7.
- Curtis, S. K., & Mont, O. (2020). Sharing economy business models for sustainability. *Journal of Cleaner Production*, 266, DOI: 10.1016/j.jclepro.2020.121519
- Deuja, A., Boonyarak Chuanchit, Chol Bunnag, Kritana Prueksakorn, Natapol Thongplew, Umarat Santisukkasaem, & Trakarn Prapasongsa. (2024). Climate change mitigation in the waste sector: Policies and measures in different countries and the way forward for Thailand. *Thai Environmental Engineering Journal*, 38(1), 37-46.
- Didham. R. J. (2010). *Japan case study of education for sustainable consumption*. Retrieved 15 March 2025, from <https://www.iges.or.jp/en/pub/japan-case-study-education-sustainable/en>
- Ebaidalla, E. M. (2024). The impact of taxation, technological innovation and trade openness on renewable energy investment: Evidence from the top renewable energy producing countries. *Energy*, 306, DOI: 10.1016/j.energy.2024.132539

- Fuhrmann-Aoyagi, M. B., Miura, K., & Watanabe, K. (2024). Sustainability in Japan's agriculture: An analysis of current approaches. *Sustainability*, 16(2), DOI: 10.3390/su16020596
- Geissdoerfer, M., Savaget, P., Bocken, N. M. P., & Hultink, E. J. (2017). The circular economy - A new sustainability paradigm? *Journal of Cleaner Production*, 143, 757-768.
- Haba, H. F., Bredillet, C., & Dastane, O. (2023). Green consumer research: Trends and way forward based on bibliometric analysis. *Cleaner and Responsible Consumption*, 8, DOI: 10.1016/j.clrc.2022.100089
- Haider, M., Shannon, R., & Moschis, G. P. (2022). Sustainable consumption research and the role of marketing: A review of the literature (1976-2021). *Sustainability*, 14(7), DOI: 10.3390/su14073999
- Hales, R., & Birdthistle, N. (2023). The sustainable development goals – sdg#12 responsible consumption and production (chapter 1). In *Attaining the 2030 Sustainable Development Goal of Responsible Consumption and Production*. Leeds: Emerald Publishing Limited.
- Heiskanen, E., Thidell, A., Aalto, K., & Leire, C. (2008). *The Nordic Swan - From Past Experiences to Future Possibilities*. Denmark: Ekspressen Tryk & Kopicenter.
- Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC). (2021). *Climate change 2021 the physical science basis*. Retrieved 10 November 2024, from https://www.ipcc.ch/report/ar6/wg1/downloads/report/IPCC_AR6_WGI_SPM_final.pdf
- International Renewable Energy Agency (IRENA). (2024). *Renewable energy and jobs: Annual review 2024*. Retrieved 10 November 2024, from <https://www.irena.org/Publications/2024/Oct/Renewable-energy-and-jobs-Annual-review-2024>
- Ishimura, Y. (2022). The effects of the containers and packaging recycling law on the domestic recycling of plastic waste: Evidence from Japan. *Ecological Economics*, 201, DOI: 10.1016/j.ecolecon.2022.107535
- Jackson, T. (2009). *Prosperity without Growth: Economics for a Finite Planet*. London: Earthscan.
- Kanyama, A. C., Nässén, J., & Benders, R. (2021). Shifting expenditure on food, holidays, and furnishings could lower greenhouse gas emissions by almost 40%. *Journal of Industrial Ecology*, 25(6), 1602-1616.
- Kumar, P., & Kumar, S. (2023). Research on environmental protection laws and policies for sustainable green development. *Journal of Law and Sustainable Development*, 11(6), DOI: 10.55908/sdgs.v11i6.1189
- Laurin, F., & Fantasy, K. (2017). Sustainable supply chain management: A case study at IKEA. *Transnational Corporations Review*, 9(4), 309-318.
- Liorancas, V., & Lee, C. C. (2024). Sustainability in the digital age: Mobile Apps' role in food waste management. *Darnios Aplinkos Vystymas*, 1(21), 155-160.

- Louisa-Maria, B. (2023). Exploring the role of consumers in promoting a circular economy: Increasing awareness and engagement. *Proceedings of the International Conference on Business Excellence*, 17(1), 38-47.
- Lu, Z., Hasselström, L., Finnveden, G., & Johansson, N. (2022). Cost-benefit analysis of two possible deposit-refund systems for reuse and recycling of plastic packaging in Sweden. *Cleaner Waste Systems*, 3, DOI: 10.1016/j.clwas.2022.100048
- Maier, G. P., Serena, M., & Julkovski, D. J. (2024). Environmental, social and governance (ESG) and consumer behavior: Trends towards conscious consumption. *Revista de Gestão Social e Ambiental*, 18(10), DOI: 10.24857/rgsa.v18n10-244
- Manickam, P., & Duraisamy, G. (2019). 4-3Rs and circular economy. *Circular Economy in Textiles and Apparel*, 77-93.
- McCausland, T. (2024). Tackling the global waste problem: Innovation in packaging. *Research-Technology Management*, 67(3), 80-82.
- Meadows, D., Renders, J., & J. Meadows, D. (2004). *The Limits to Growth: The 30-Year Update*. VT: Chelsea Green.
- Moshkal, M., Akhapov, Y., & Ogihara, A. (2024). Sustainable waste management in Japan: Challenges, achievements, and future prospects: A review. *Sustainability*, 16(17), DOI: 10.3390/su16177347
- Nagashybayeva, G. (2020). Green business: Sources of information. Retrieved 15 March 2025, from <https://guides.loc.gov/green-business>
- Naseemullah, A. (2023). The political economy of national development: A research agenda after neoliberal reform? *World Development*, 168, DOI: 10.1016/j.worlddev.2023.106269
- Nishijima, D., Kagawa, S., Nansai, K., & Oguchi, M. (2019). Economic consequences of the home appliance eco-point program in Japan: A dynamic discrete choice approach. *Applied Economics*, 51(41), 4551-4563.
- Ozili, P. K. (2022). Sustainability and sustainable development research around the world. *Managing Global Transitions*, 20(3), 259-293.
- Peattie, K. (2010). Green consumption: Behavior and norms. *Annual Review of Environment and Resources*, 35, 195-228.
- Putri, W. H., Setianan, A. R., & Puspitasari, D. (2021). Aligning tax incentives and purchasing behavior for consumers of environment-friendly products. *Advances in Economics, Business and Management Research*, 169, 207-212.
- Raman, R., Lathabai, H. H., & Nedungadi, P. (2024). Sustainable development goal 12 and its synergies with other SDGs: Identification of key research contributions and policy insights. *Discover Sustainability*, 5(1), DOI: 10.1007/s43621-024-00289-0

- Sargin, S., & Dursun, Y. (2023). Sustainable consumption behaviour: A conceptual assessment. *Business and Management Studies an International Journal*, 11(1), 400-412.
- Sesini, G., Castiglioni, C., & Lozza, E. (2020). New trends and patterns in sustainable consumption: A systematic review and research agenda. *Sustainability*, 12(15), DOI: 10.3390/su12155935
- Shenyoputro, K., & Jones, T. E. (2023). Reflections on a two-decade journey toward zero waste: A case study of Kamikatsu town, Japan. *Frontiers in Environmental Science*, 11, DOI: 10.3389/fenvs.2023.1171379
- Somchint Pilouk, & Thammarat Koottatep. (2017). Environmental performance indicators as the key for eco-industrial parks in Thailand. *Journal of Cleaner Production*. 156, 614-623.
- Suwattana Kahintapongs. (2020). Renewable energy policy development in Thailand. *International Journal of Multidisciplinary in Management and Tourism*, 4(2), 148-156.
- Swedish Environmental Protection Agency. (n.d.). *Sweden's environmental objectives*. Retrieved 10 November 2024, from <https://www.naturvardsverket.se/4ac5fa/globalassets/media/publikationer-pdf/8800/978-91-620-8820-0.pdf>
- Syed, S., Acquaye, A., Khalfan, M. M., Obuobisa-Darko, T., & Yamoah, F. A. (2024). Decoding sustainable consumption behavior: A systematic review of theories and models and provision of a guidance framework. *Resources Conservation & Recycling Advances*, 23, DOI: 10.1016/j.rcradv.2024.200232
- The World Bank. (2024). *Finance and prosperity 2024*. Retrieved 10 November 2024, from <https://www.worldbank.org/en/publication/finance-and-prosperity-2024>
- Todorov, N. (2022). The Japanese model of transition to a circular economy. *Economic Archive*, (3), 34-47.
- Trevisan, C., & Formentini, M. (2023). Digital technologies for food loss and waste prevention and reduction in agri-food supply chains: A systematic literature review and research agenda. *IEEE Transactions on Engineering Management*, 71, 12326-12345.
- Uchida, G., Higano, Y., & Yabar, H. (2012). Analysis of eco-labeling in Japan: Comparison with the energy star eco-label system. In *Eco Balance 2012: Challenges and Solutions for Sustainable Society*. Yokohama, Japan: Keio University.
- United Nations Environment Programme (UNEP). (2020). *Single-use plastic bottles and their alternatives – Recommendations from life cycle assessments*. Retrieved 15 March 2025, from https://www.lifecycleinitiative.org/wp-content/uploads/2020/07/UNEP_PLASTIC-BOTTLES-REPORT_29-JUNE-2020_final-low-res.pdf
- United Nations Environment Programme (UNEP). (2022). *Emissions gap report 2022*. Retrieved 10 November 2024, from <https://www.unep.org/resources/emissions-gap-report-2022>

United Nations Environment Programme (UNEP). (2024). *Global waste management outlook 2024: Beyond an age of waste – turning rubbish into a resource*. Retrieved 10 November 2024, from <https://wedocs.unep.org/20.500.11822/44939>

World Wide Fund for Nature. (2020). *Living planet report 2020: Bending the curve of biodiversity loss*. Gland, Switzerland: Author.